

देवी अहिल्या विश्वविद्यालय इन्दौर

दो वर्षीय स्नातकोत्तर पाठ्यक्रम

परीक्षा योजना

प्रथम एवं द्वितीय वर्ष सत्र 2025-26 एवं अग्रीम वर्ष के लिए

विषय :- मराठी

प्रश्न पत्र	प्रश्नपत्र का शीर्षक	अधिकतम अंक		न्यूनतम उत्तीर्ण अंक
	प्रथम सेमेस्टर	विश्वविद्यालय परीक्षा	सी.सी.ई	
प्रथम	मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयांचा इतिहास (प्रारंभ ते 1818)	60	40	40
द्वितीय	वाङ्मय प्रकाराचा अभ्यास (कविता, कथा, कादंबरी)	60	40	40
तृतीय	साठोत्तरी वाङ्मयीन प्रवाह - (दलित-ग्रामीण)	60	40	40
चतुर्थ	लेखन विषयक नियम व उपयोजित मराठी	60	40	40

प्रश्न पत्र	प्रश्नपत्र का शीर्षक	अधिकतम अंक		न्यूनतम उत्तीर्ण अंक
	द्वितीय सेमेस्टर	विश्वविद्यालय परीक्षा	सी.सी.ई	
प्रथम	आधुनिक मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (1818 ते 1960)	60	40	40
द्वितीय	वाङ्मय प्रकाराचा अभ्यास (नाटक, चरित्र, आत्मचरित्र)	60	40	40
तृतीय	साठोत्तरी वाङ्मयीन प्रवाह (आदिवासी -स्त्रीवादी)	60	40	40
चतुर्थ	भाषाविज्ञान (ऐतिहासिक व वर्णनात्मक)	60	40	40

डॉ. शानेश्वर तिखे

डॉ. योगेश खोले

डॉ. बालू तिखे

प्रश्न पत्र	प्रश्नपत्र का शीर्षक	अधिकतम अंक		न्यूनतम उत्तीर्ण अंक
	तृतीय सेमेस्टर	विश्वविद्यालय परीक्षा	सी.सी.ई	
प्रथम	साहित्यशास्त्र (भारतीय व पाश्चात्य)	60	40	40
द्वितीय	एका लेखकाचा अभ्यास (मध्ययुगीन – संत तुकाराम)	60	40	40
तृतीय	साहित्यकृतीचे माध्यमांतर	60	40	40
चतुर्थ	लोक साहित्य	60	40	40
वैकल्पिक	तौलनिक साहित्य अभ्यास	60	40	40

प्रश्न पत्र	प्रश्नपत्र का शीर्षक	अधिकतम अंक		न्यूनतम उत्तीर्ण अंक
	चतुर्थ सेमेस्टर	विश्वविद्यालय परीक्षा	सी.सी.ई	
प्रथम	समीक्षा विचार	60	40	40
द्वितीय	एका लेखकाचा अभ्यास (आधुनिक-सदानंद देशमुख)	60	40	40
तृतीय	भाषांतर मीमांसा	60	40	40
चतुर्थ	लोकसाहित्य	60	40	40
वैकल्पिक	वैचारिक साहित्य	60	40	40

डॉ. शानेश्वर तिखे

डॉ. योगेश शेलेके

डॉ. बालू तिखे

भाग अ — परिचय			
कार्यक्रम :	कक्षा : स्नातकोत्तर प्रथम सत्र (प्रथम प्रश्नपत्र)	वर्ष : 2025	सत्र 2025-26
विषय : मराठी			
1)	पाठ्यक्रम का कोड		
2)	पाठ्यक्रम का शीर्षक	मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (प्रारंभ ते 1818)	
3)	पाठ्यक्रम का प्रकार		
4)	पूर्वापेक्षा (यदि कोई हो)	स्नातक उत्तीर्ण विद्यार्थी इस पाठ्यक्रम के लिए पात्र है।	
5)	पाठ्यक्रम अध्ययन की परिलब्धियाँ, (कोर्स लर्निंग आउटकम)	1. मराठी वाङ्मय इतिहासाचा सर्वांगीण परिचय होईल. 2. मराठी वाङ्मयाचा विकास क्रम लक्षात येईल. 3. मराठीतील प्रारंभीच्या लिखित साधनांचा अभ्यास करता येईल. 4. मध्ययुगीन कालखंडातील विविध धर्म संप्रदायांचे वाङ्मयीन योगदान लक्षात येईल.	
6)	क्रेडिट मान	05	
7)	कुल अंक	अधिकतम अंक: 60+40	न्यूनतम उत्तीर्णांक :40

भाग ब — पाठ्यक्रम की विषयवस्तु

व्याख्यान की कुल संख्या		90 (व्याख्यान + गतिविधि)	
इकाई	विषय	गतिविधि	व्याख्यान की संख्या 90 (01 घंटा व्याख्यान)
1.	मराठी वाङ्मयाचा आरंभ काळ 1.1 मराठीचे लिखित साधने 1.1.1 शिलालेख 1.1.2 ताम्रपट 1.1.3 आरंभीचे ग्रंथ 1.2 मराठीतील आद्य ग्रंथ— विवेकसिंधू— मुकुंदराज 1.3 मध्ययुगीन कालखंडातील वाङ्मयाची, राजकीय, सामाजिक, धार्मिक, सांस्कृतिक पार्श्वभूमी	- शिलालेखांची कालखंडानुसार यादी तयार करणे. - मराठीतील आरंभीच्या ग्रंथा विषयी समूह चर्चा करणे.	15+ 3 (व्याख्यान + गतिविधि)
2	महानुभाव संप्रदाय 2.1 महानुभावसाहित्याच्या प्रेरणा व स्वरूप 2.2 लीळाचरित्र 2.3 महदंबेचे धवळे 2.4 श्री गोविंदप्रभु चरित्र 2.5 दृष्टांत पाठ 2.6 सूत्रपाठ 2.7 साती ग्रंथ	- महानुभाव आश्रमांना भेट देणे. - महानुभावांच्या साती ग्रंथावर समूह चर्चा.	15+ 3 (व्याख्यान + गतिविधि)
3.	वारकरी संप्रदाय 3.1 वारकरी साहित्याच्या प्रेरणा व स्वरूप 3.2 वारकरी संप्रदायाचे तत्त्वज्ञान 3.3 वारकरी संप्रदायाची आचार पद्धती 3.4 वारकरी संप्रदायातील विविध संत 3.5 वारकरी संप्रदायातील संतांचे वाङ्मयीन योगदान.	- वारीतील अनुभवांचे संकलन करणे. - वारकऱ्याची मुलाखत घेणे. - हरिपाठाच्या अभंगाचे सादरीकरण करणे.	15+ 3 (व्याख्यान + गतिविधि)

डॉ. शानेश्वर तिखे

डॉ. योगेश शेळडे

डॉ. बाबू तिखे

4	मध्ययुगीन कालखंडातील इतर धर्म संप्रदाय व त्यांचे वाङ्मयीन कार्य 4.1 नाथ संप्रदाय 4.2 समर्थसंप्रदाय 4.3 दत्त संप्रदाय	- नाथ संप्रदायाची गुरुपरंपरे वर समूह चर्चा करणे. - समर्थ संप्रदायाच्या आश्रमाला भेट देणे.	15+ 3 (व्याख्यान + गतिविधि)
5	पंडिती,शाहिरी व बखर वाङ्मयाची प्रेरणा, स्वरूप व वैशिष्ट्ये 5.1 पंडिती काव्य- वामन पंडित,रघुनाथ पंडित, श्रीधर, मोरोपंत. 5.2 बखर वाङ्मय -निवडक बखरी 5.3 शाहिरी काव्य 5.3.1 लावणी 5.3.2 पोवाडा 5.3.4 रामजोशी,होनाजी बाळ, अनंत फंदी, परशुराम, सगनभाऊ	- पोवाडा सादर करणे. - मराठीतील विविध विषयावरील लावण्याचे संकलन करणे.	15+ 3 (व्याख्यान + गतिविधि)

भाग स- अनुशंसित अध्ययन संसाधन	
पाठ्य पुस्तके, संदर्भ पुस्तके, अन्य संसाधन	
संदर्भ ग्रंथ	- वि.ल.भावे - महाराष्ट्र सारस्वत, पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई. - ल.रा.नसिराबादकर -प्राचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास, फडके प्रकाशन,कोल्हापूर - अ.ना. देशपांडे - प्राचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास, खंड १ ते ४,व्हीनस प्रकाशन, पुणे. - ल.रा.पांगारकर - प्राचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास, खंड १ ते ३, महाराष्ट्र साहित्य परिषद, पुणे. र. बा. मंचरकर - धर्म संप्रदाय आणि मध्ययुगीन मराठी वाङ्मय, प्रतिमा प्रकाशन,पुणे. - के.ना. वाटवे (संपा.) - प्राचीन मराठी पंडिती काव्य - र.रा.गोसावी - पाच भक्ती संप्रदाय न. र.फाटक - श्री एकनाथ वाङ्मय दर्शन आणि कार्य, मौज प्रकाशन, मंबई.

भाग द - अनुशंसित मूल्यांकन विधियां:		
अनुशंसित सतत मूल्यांकन विधियां:		
अधिकतम अंक: 100		
सतत व्यापक मूल्यांकन (CCE) अंक : 40 विश्वविद्यालयीन परीक्षा (UE) अंक: 60		
आंतरिक मूल्यांकन:	क्लास टेस्ट	20
सतत व्यापक मूल्यांकन (CCE):	असाइनमेंट/ प्रस्तुतीकरण (प्रेजेंटेशन)	20
आकलन :	अनुभाग (अ): वस्तुनिष्ठ प्रश्न	कुल अंक :40
विश्वविद्यालयीन परीक्षा:	अनुभाग (ब): लघु उत्तरीय प्रश्न	
समय- 03.00 घंटे	अनुभाग (स): दीर्घ उत्तरीय प्रश्न	
कुल अंक 60		
कोई टिप्पणी/सुझाव:		

डॉ. शानेश्वर तिखे

डॉ. योगेश झेलडे

डॉ. बाळू तिखे

भाग अ – परिचय			
कार्यक्रम :	कक्षा : स्नातकोत्तर प्रथम सत्र (द्वितीय प्रश्नपत्र)	वर्ष : 2025	सत्र 2025-26
विषय : मराठी			
1)	पाठ्यक्रम का कोड		
2)	पाठ्यक्रम का शीर्षक	वाङ्मय प्रकाराचा अभ्यास (कविता, कथा, कादंबरी)	
3)	पाठ्यक्रम का प्रकार		
4)	पूर्वापेक्षा (यदि कोई हो)	स्नातक उत्तीर्ण विद्यार्थी इस पाठ्यक्रम के लिए पात्र है।	
5)	पाठ्यक्रम अध्ययन की परिलब्धियाँ, (कोर्स लर्निंग आउटकम)	1. विविध वाङ्मय प्रकाराचा परिचय होईल 2. विद्यार्थ्यांना कथा, कादंबरी आणि कवितेची संकल्पना समजेल 3. मध्ययुगीन व आधुनिक काव्यप्रकारांचा परिचय होईल 4. कथात्म साहित्याचा इतिहास लक्षात येईल 5. कादंबरीच्या विविध प्रकारांचा परिचय होईल	
6)	क्रेडिट मान	05	
7)	कुल अंक	अधिकतम अंक: 60+40	न्यूनतम उत्तीर्णांक :40
भाग ब – पाठ्यक्रम की विषयवस्तु			
व्याख्यान की कुल संख्या		90 (व्याख्यान + गतिविधि)	
इकाई	विषय	गतिविधि	व्याख्यान की संख्या 90 (01 घंटा व्याख्यान)
1.	1.1 कविता : संकल्पना , स्वरूप, व्याख्या 1.2 कवितेचे घटक – (लयबद्धता ,सुचकत्व,अनेकार्थक्षमता, अल्पाक्षरत्व, व्यापक जीवनाशय क्षमता,	- निवडक कवितांचे वाचन करणे - कवितेतील लयबद्धता, अनेकार्थक्षमता, अल्पाक्षरत्व या विशेषांवर उदाहरणासह चर्चा करणे	15+ 3 (व्याख्यान+गतिविधि)
2	2.1 मध्ययुगीन काव्यप्रकार दृ (ओवी, अमंग,पद, आरती, स्तोत्र, विरहणी, गौळण, भारुड, भूपाळी, श्लोक इत्यादी) 2.2 आधुनिक काव्यप्रकार – (सुनीत, गितिकाव्य, गझल, मुक्तछंद, दशपदी, हायकू, विडंबन इत्यादी)	- ओवी अमंग आरती स्तोत्र यांचे संकलन करणे - मुक्तछंद, दशपदी, हायकू, विडंबन काव्य यांचे वाचन करणे	15+ 3 (व्याख्यान+गतिविधि)
3.	3.1 कथा: संकल्पना, स्वरूप, व्याख्या 3.2 मराठी कथेची परंपरा 3.3 कथा वाङ्मय प्रकाराचे विशेष (अनुभवविश्व, कथानक, व्यक्तीचित्रण, वातावरण, निवेदन, संवाद , भाषा इत्यादी)	- मराठीतील प्रसिद्ध कथांचे अभिवाचन - कथांमधील पात्र चित्रण/व्यक्ती चित्रण यावर समूह चर्चा	15+ 3 (व्याख्यान+गतिविधि)
4	4.1 कादंबरी : संकल्पना,स्वरूप, व्याख्या 4.2 कादंबरी वाङ्मयाचा संक्षिप्त इतिहास 4.3 कादंबरीची संरचना– (कथानक, व्यक्तिरेखा, पात्र चित्रण, सामाजिक वातावरण, निवेदन, शैली इत्यादी)	- आवडत्या कादंबरीचे कथानक सांगणे - कादंबरीतून हाताळलेल्या सामाजिक समस्या यावर समूह चर्चा करणे	15+ 3 (व्याख्यान+गतिविधि)

डॉ. शानेश्वर तिपे

डॉ. योगेश शेळके

डॉ. बाळू तिपे

5	कादंबरीचे प्रकार — 5.1 सामाजिक कादंबरी 5.2 राजकीय कादंबरी 5.3 चरित्रात्मक कादंबरी 5.4 ऐतिहासिक कादंबरी 5.6 पौराणिक कादंबरी	चरित्रात्मक कादंबऱ्यांची सूची पौराणिक व ऐतिहासिक कादंबरीतील पात्रांवर सगूह चर्चा	15+ 3 (व्याख्यान+गतिविधि)
---	---	--	------------------------------

भाग स- अनुशंसित अध्ययन संसाधन	
पाठ्य पुस्तके, संदर्भ पुस्तके, अन्य संसाधन	
संदर्भ ग्रंथ	1. प्रदक्षिणा खंड १, कॉन्टिनेन्टल प्रकाशन, पुणे, 2. प्र. वा. बापट मराठी कादंबरी तंत्र आणि विकास 3. गंगाधर पाटील — समीक्षेची नवी रूपे. 4. कुसुमावती देशपांडे — मराठी कादंबरीचे पहिले शतक. 5. गो.म.पवार, म.द. हातकणंगलेकर (संपा.) मराठी साहित्य प्रेरणा व स्वरूप. 6. विलास खोले — गेल्या अर्धशतकातील मराठी कादंबरी, लोकवाडमय गृह, मुंबई. 7. गंगाधर गाडगीळ खडक आणि पाणी. 8. नरहर कुरुंदकर — धार आणि काठ. 9. दत्ता घोलप — मराठी कादंबरी आशय आणि अविष्कार. 10. चंद्रकांत बांदिवडेकर — मराठी कादंबरीचा इतिहास. 11. हरिश्चंद्र थोरात — कादंबरी एक साहित्य प्रकार. 12. गणेश मोहिते — समकालीन मराठी कादंबरी, जनशक्ती वाचक चळवळ प्रकाशन, औरंगाबाद.

भाग द - अनुशंसित मूल्यांकन विधियां:		
अनुशंसित सतत मूल्यांकन विधियां:		
अधिकतम अंक: 100		
सतत व्यापक मूल्यांकन (CCE) अंक : 40 विश्वविद्यालयीन परीक्षा (UE) अंक: 60		
आंतरिक मूल्यांकन:	क्लास टेस्ट	20
सतत व्यापक मूल्यांकन (CCE):	असाइनमेंट/ प्रस्तुतीकरण (प्रेजेंटेशन)	20
आकलन :	अनुभाग (अ): वस्तुनिष्ठ प्रश्न	कुल अंक :40
विश्वविद्यालयीन परीक्षा:	अनुभाग (ब): लघु उत्तरीय प्रश्न	
समय- 03.00 घंटे	अनुभाग (स): दीर्घ उत्तरीय प्रश्न	
कुल अंक 60		
कोई टिप्पणी/सुझाव:		

डॉ. बालू निगम

डॉ. ज्योती शिंदे

डॉ. योगेश शिंदे

भाग अ - परिचय			
कार्यक्रम :	कक्षा : स्नातकोत्तर प्रथम सत्र (तृतीय प्रश्नपत्र)	वर्ष : 2025	सत्र 2025-26
विषय : मराठी			
1)	पाठ्यक्रम का कोड		
2)	पाठ्यक्रम का शीर्षक	साठोत्तरी वाङ्मयीन प्रवाह - (दलित- ग्रामीण)	
3)	पाठ्यक्रम का प्रकार		
4)	पूर्वापेक्षा (यदि कोई हो)	स्नातक उत्तीर्ण विद्यार्थी इस पाठ्यक्रम के लिए पात्र है।	
5)	पाठ्यक्रम अध्ययन की परिलब्धियाँ, (कोर्स लर्निंग आउटकम)	1. विद्यार्थीना वाङ्मयीन व सामाजिक चळवळीचा परिचय होईल. 2. 1960 नंतर मराठी साहित्यातील विविध वाङ्मय प्रवाहाची ओळख होईल. 3. मराठी साहित्य निर्मितीच्या, विविध विचारधारांचा आणि त्यांच्या भूमिकांचा परिचय होईल. 4. ग्रामीण आणि दलित साहित्य चळवळी विषयी सखोल माहिती घेता येईल	
6)	क्रेडिट मान	05	
7)	कुल अंक	अधिकतम अंक: 60+40	न्यूनतम उत्तीर्णांक :40
भाग ब - पाठ्यक्रम की विषयवस्तु			
व्याख्यान की कुल संख्या		90 (व्याख्यान + गतिविधि)	
इकाई	विषय	गतिविधि	व्याख्यान की सं. 90 (01 घंटा व्याख्यान)
1.	दलित साहित्याची पार्श्वभूमी 1.1. विसाव्या शतकातील परिवर्तनाचे स्वरूप 1.2. ब्रिटीश राजवटीचे परिणाम 1.3. साहित्यावर झालेला परिणाम	• सामाजिक चळवळीची माहिती संकलन करणे. • मराठीतील साहित्य प्रवाहांचे भित्तिपत्रक तयार करणे.	12+ 3 (व्याख्यान+गतिविधि)
2	दलित साहित्य: संकल्पना व स्वरूप 2.1. दलित म्हणजे कोण? 2.2. दलित साहित्य या पदातील दलित कोण? 2.3. दलित जाणिवेचे विशेष 2.4. दलित साहित्याच्या व्याख्या 2.5. आत्ममान, आत्मशोध, नकार, विद्रोह आणि बांधिलकी	• डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या जीवनावरील चित्रपट व लघुपट दाखवणे. • महात्मा फुले यांच्या जीवनावरील चित्रफितीचे प्रदर्शन.	12+ 3 (व्याख्यान+गतिविधि)
3.	दलित साहित्य : प्रेरणा, वेगळेपण आणि वाटचाल 3.1 दलित साहित्याच्या विविध प्रेरणा. 3.2 दलित साहित्याचे विशेष. 3.3 दलित साहित्याची वाटचाल (कथा, कविता ,कादंबरी, आत्मकथन, नाटक)	• दलित कवितेचे अभिवाचन. • दलित आत्मकथाना वर साधक -बाधक चर्चा. • दलित लेखकांची मुलाखत घेणे	12+ 3 (व्याख्यान+गतिविधि)
4	ग्रामीणता : संकल्पना व स्वरूप. 4.1 ग्रामीण म्हणजे काय? 4.2 ग्रामीण साहित्याच्या व्याख्या 4.3 ग्रामीण आणि नागर यातील भेद 4.4. ग्राम संस्कृतीचे स्वरूप	• ग्रामीण जीवनातील अनुभव सांगणे. • ग्रामीण आणि नागर जीवनावर चर्चा करणे	12+ 3 (व्याख्यान+गतिविधि)

डॉ. शानेश्वर तिवे

डॉ. योगेश शेळके

डॉ. बाळू तिवे

5	ग्रामीण साहित्य : स्वरूप आणि प्रेरणा 5.1. 1920 पूर्वीचा कालखंड 5.2. 1920 ते 1970 कालखंड 5.3 ग्रामीण साहित्याची चळवळ आणि ग्रामीण साहित्य	- ग्रामीण साहित्य चळवळीवर समूह चर्चा करणे. 1960 पूर्वीच्या ग्रामीण जीवनाचे दर्शन होणार्या कलाकृतीचे संकलन करणे.	12+ 3 (व्याख्यान+गतिविधि)
6	ग्रामीण साहित्याचे वेगळेपण व वाटचाल 6.1. कविता 6.2 कथा 6.3 कादंबरी	- ग्रामीण साहित्य कृतीवर आधारित चित्रपट दाखविणे. - कोणत्याही ग्रामीण कलाकृतीचे मूल्यमापन करणे. - ग्रामीण लेखकांची मुलाखत घेणे	12+ 3 (व्याख्यान+गतिविधि)

भाग स- अनुशंसित अध्ययन संसाधन	
पाठ्य पुस्तके, संदर्भ पुस्तके, अन्य संसाधन	
संदर्भ ग्रंथ	
१) डॉ. भालचंद्र फडके - दलित साहित्य: वेदना आणि विद्रोह	
२) डॉ. दत्ता भगत - दलित साहित्य: दिशा आणि दिशांतर	
३) यशवंत मनोहर - दलित साहित्य: सिद्धान्त आणि स्वरूप	
४) शरणकुमार लिंबाळे - साठोत्तरी मराठी वाङ्मयातील प्रवाह	
५) डॉ. प्रल्हाद लुलेकर - साठोत्तरी साहित्य प्रवाह	
६) डॉ. कृष्णा किरवले - दलित चळवळ आणि साहित्य	
७) आनंद यादव - ग्रामीण साहित्य: स्वरूप आणि समस्या	
८) नागनाथ कोतापल्ले ग्रामीण साहित्य: स्वरूप आणि शोध	
९) वासुदेव मुलाटे - ग्रामीण साहित्य: स्वरूप व दिशा	
१०) चंद्रकुमार नलगे - ग्रामीण वाङ्मयाचा इतिहास	
११) ईश्वर नंदपुरे व इतर (संपा.) साहित्य: ग्रामीण आणि दलित	

भाग द - अनुशंसित मूल्यांकन विधियां:			
अनुशंसित सतत मूल्यांकन विधियां:			
अधिकतम अंक: 100			
सतत व्यापक मूल्यांकन (CCE) अंक : 40 विश्वविद्यालयीन परीक्षा (UE) अंक: 60			
आंतरिक मूल्यांकन:	क्लास टेस्ट	20	कुल अंक :40
सतत व्यापक मूल्यांकन (CCE):	असाइनमेंट/ प्रस्तुतीकरण (प्रेजेंटेशन)	20	
आकलन :	अनुभाग (अ): वस्तुनिष्ठ प्रश्न		कुल अंक 60
विश्वविद्यालयीन परीक्षा:	अनुभाग (ब): लघु उत्तरीय प्रश्न		
समय- 03.00 घंटे	अनुभाग (स): दीर्घ उत्तरीय प्रश्न		
कोई टिप्पणी/सुझाव:			

डॉ. शानेश्वर तिखे

डॉ. योगेश शेलके

डॉ. बालू तिखे

भाग अ - परिचय			
कार्यक्रम :	कक्षा : स्नातकोत्तर प्रथम सत्र (चतुर्थ प्रश्नपत्र)	वर्ष : 2025	सत्र 2025-26
विषय : मराठी			
1)	पाठ्यक्रम का कोड		
2)	पाठ्यक्रम का शीर्षक	लेखन विषयक नियम व उपयोजित मराठी	
3)	पाठ्यक्रम का प्रकार		
4)	पूर्वापेक्षा (यदि कोई हो)	स्नातक उत्तीर्ण विद्यार्थी इस पाठ्यक्रम के लिए पात्र है।	
5)	पाठ्यक्रम अध्ययन की परिलब्धियाँ, (कोर्स लर्निंग आउटकम)	1. मराठी शुद्धलेखन नियमांची ओळख होईल. 2. अर्जलेखन, पत्रलेखन, निबंध लेखन यांचे उपयोजन करता येईल. 3. भाषिक ज्ञानाची वृद्धी होईल. 4. मराठी व्याकरण घटकांचे ज्ञान होईल. 5. दैनंदिन जीवनात मराठी व्याकरणाचे उपयोजन करता येईल.	
6)	क्रेडिट मान	05	
7)	कुल अंक	अधिकतम अंक: 60+40	न्यूनतम उत्तीर्णांक :40
भाग ब - पाठ्यक्रम की विषयवस्तु			
व्याख्यान की कुल संख्या		90 (व्याख्यान + गतिविधि)	
इकाई	विषय	गतिविधि	व्याख्यान की सं. 90 (01 घंटा व्याख्यान)
1.	शुद्धलेखन विषयक नियम - निर्धारित पाठ्यपुस्तक- सुगम मराठी शुद्धलेखन लेखक- माधव राजगुरु	- भित्ती पत्रक तयार करने - निर्धारित पाठ्यपुस्तकाचे अभिवाचन	15+ 3 (व्याख्यान+गतिविधि)
2	विरामचिन्हे - पूर्णविराम, अर्धविराम, स्वल्पविराम, अपूर्णविराम, प्रश्नचिन्ह, अवतरण चिन्ह, संयोग चिन्ह, अपसरण चिन्ह	- विरामचिन्हांचा तक्ता तयार करने - वाक्यात विरामचिन्हांचे उपयोजन करने	15+ 3 (व्याख्यान+गतिविधि)
3.	अर्ज लेखन - 3.1 अर्जाचे विविध नमुने 3.1.1 विनंती अर्ज 3.1.2 नोकरीसाठी अर्ज	- नोकरीसाठी अर्ज करणे. - अर्जाचे विविध नमुने बनवणे	15+ 3 (व्याख्यान+गतिविधि)
4	पत्रलेखन - 4.1 खासगी पत्रव्यवहार 4.2 प्रशासनिक पत्र व्यवहार 4.3 व्यावसायिक पत्रव्यवहार 4.4 ई-मेल	- नातेवाईकांना पत्र लिहिणे. - ई-मेल बनवणे, पाठवणे यविषयी चर्चा करणे.	15+ 3 (व्याख्यान+गतिविधि)
5	निबंध लेखन - 5.1 निबंध लेखनाचे महत्त्व व उपयोग 5.2 निबंध लेखनाचे तंत्र 5.3 निबंधाचे विविध प्रकार	- वर्णनात्मक निबंध लिहिणे. - कल्पनात्मक निबंध लिहिणे.	15+ 3 (व्याख्यान+गतिविधि)

डॉ. ज्ञानेश्वर तिखे

डॉ. योगेश शेळके

डॉ. बालू तिखे

भाग स- अनुशंसित अध्ययन संसाधन
पाठ्य पुस्तकें, संदर्भ पुस्तकें, अन्य संसाधन

संदर्भ ग्रंथ

1. मो.रा. वाळिंबे -सुगम मराठी व्याकरण व लेखन.
2. मो.के. दामले- मराठीचे शास्त्रीय व्याकरण
3. श्रीधर शनवारे - अभिनव मराठी व्याकरण - मराठी लेखन.
4. प्र. न. जोशी- अभिनव मराठी व्याकरण.
5. लीला गोविलकर/जयश्री पाटणकर - व्यावहारिक मराठी.
6. प्रकाश मेदककर -व्यावहारिक उपयोजित मराठी.
7. स्नेहल तावरे (संपादक) व्यावहारिक मराठी ,स्नेहवर्धन प्रकाशन पुणे.
8. द. दि. पुंडे/कल्याण काळे (संपादन) व्यावहारिक मराठी.
9. डॉ. प्रल्हाद लुलेकर -अनिवार्य मराठी: व्याकरण, लेखन आणि आकलन.

भाग द - अनुशंसित मूल्यांकन विधियां:

अनुशंसित सतत मूल्यांकन विधियां:

अधिकतम अंक: 100

सतत व्यापक मूल्यांकन (CCE) अंक : 40 विश्वविद्यालयीन परीक्षा (UE) अंक: 60

आंतरिक मूल्यांकन:	क्लास टेस्ट	20	कुल अंक :40
सतत व्यापक मूल्यांकन (CCE):	असाइनमेंट/ प्रस्तुतीकरण (प्रेजेंटेशन)	20	
आकलन :	अनुभाग (अ): वस्तुनिष्ठ प्रश्न	कुल अंक 60	
विश्वविद्यालयीन परीक्षा:	अनुभाग (ब): लघु उत्तरीय प्रश्न		
समय- 03.00 घंटे	अनुभाग (स): दीर्घ उत्तरीय प्रश्न		

कोई टिप्पणी/सुझाव:

डॉ. शानेखर तिखे

डॉ. योगेश शेलके

डॉ. बालू तिखे

भाग अ - परिचय			
कार्यक्रम :	कक्षा : स्नातकोत्तर द्वितीय सत्र (प्रथम प्रश्नपत्र)	वर्ष : 2025	सत्र 2025-26
विषय : मराठी			
1)	पाठ्यक्रम का कोड		
2)	पाठ्यक्रम का शीर्षक	आधुनिक मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (1818 ते 1960)	
3)	पाठ्यक्रम का प्रकार		
4)	पूर्वपेक्षा (यदि कोई हो)	स्नातक उत्तीर्ण विद्यार्थी इस पाठ्यक्रम के लिए पात्र है।	
5)	पाठ्यक्रम अध्ययन की परिलब्धियाँ, (कोर्स लर्निंग आउटकम)	1.आधुनिक मराठी वाङ्मय इतिहासाचा सर्वांगीण परिचय होईल. 2. आधुनिक मराठी वाङ्मय इतिहासाचा विकास क्रम लक्षात घेता येईल. 3. प्रबोधन कालखंडाचा व सामाजिक प्रबोधनाच्या चळवळीचा अभ्यास करता येईल. 4. आधुनिक कालखंडातील कविता, कथा ,कादंबरी, नाटक ,निबंध वाङ्मयाचे योगदान लक्षात येईल.	
6)	क्रेडिट मान	05	
7)	कुल अंक	अधिकतम अंक: 60+40	न्यूनतम उत्तीर्णांक :40
भाग ब - पाठ्यक्रम की विषयवस्तु			
व्याख्यान की कुल संख्या		90 (व्याख्यान + गतिविधि)	
इकाई	विषय	गतिविधि	व्याख्यान की सं. 90 (01 घंटा व्याख्यान)
1.	1818 ते 1874 या कालखंडाची सामाजिक व सांस्कृतिक पार्श्वभूमी 1.1 मुद्रण कलेचा उदय 1.2 नियतकालिकांचा उदय 1.3 सामाजिक प्रबोधनाच्या चळवळी 1.4 भाषांतरित साहित्य	- विशिष्ट कालखंडातील नियतकालिकांची सूची तयार करणे - भाषांतरित साहित्यावर समूह चर्चा करणे	12+ 3 (व्याख्यान+गतिविधि)
2	निबंध वाङ्मयाचे स्वरूप, विशेष, वाटचाल 2.1 लोकहितवादींची शतपत्रे (1800 ते 1874) 2.1 महात्मा फुले यांचे लेखन 2.1.1 निबंध माला (1874 ते 1920) 2.1.2 लघुनिबंध (1920 ते 1945)	- महात्मा फुले यांच्या साहित्यावर चर्चा. - लोकहितवादी यांच्या शतपत्रांचे अभिवाचन.	12+ 3 (व्याख्यान+गतिविधि)
3.	3. काव्य वाङ्मयाचे स्वरूप, विशेष, वाटचाल 3.1 केशवसूतपूर्व कविता 3.2 आधुनिक कवितेचे जनक- केशवसूत 3.3 आधुनिक कवी पंचक 3.4 रविकिरण मंडळ (1925 ते 1945) 3.5 नवकाव्य	- केशवसूतांच्या कवितांचे संकलन. - कवी पंचक व रवीकरण मंडळाच्या कवितांवर चर्चा करणे.	12+ 3 (व्याख्यान+गतिविधि)
4	4.कथा वाङ्मयाचे स्वरूप, विशेष, वाटचाल 4.1 अब्बल इंग्रजी कालखंड 4.2 करमणूक कालखंड 4.3 मनोरंजन कालखंड 4.4 यशवंत - किलोस्कर कालखंड 4.5 नवकथा	- कथाकथन करणे - विशिष्ट कालखंडातील प्रसिद्ध कथांवर समूह चर्चा	12+ 3 (व्याख्यान+गतिविधि)

डॉ. हानेश्वर तिषे

डॉ. योगेश शेलके

डॉ. बाबू तिषे

5	5. कादंबरी वाङमयाचे स्वरूप, विशेष, वाटचाल 5.1 1857 ते 1885 या कालखंडातील कादंबरी 5.2 1885 ते 1920 या कालखंडातील कादंबरी 5.3 1920 ते 1960 या कालखंडातील कादंबरी	- कादंबरीच्या महत्त्वपूर्ण घटकांवर समूह चर्चा - कालखंडानुरूप कादंबऱ्यांचा विभाजन तत्तम तयार करणे	12+ 3 (व्याख्यान+गतिविधि)
6	6. नाट्यवाङमयाचे स्वरूप, विशेष, वाटचाल 6.1 नाटकाची भारतीय परंपरा 6.2 मराठी रंगभूमीचा उदय 6.3 संगीत नाटक 6.4 1885 ते 1920 या कालखंडातील नाट्यवाङमय 6.5 1920 ते 1960 या कालखंडातील नाट्यवाङमय	- संगीत नाटकातील पद संकलन करणे - नाटकातील विविध घटकांची समूह चर्चा - प्रसिद्ध नाटकातील संवादाचे सादरीकरण	12+ 3 (व्याख्यान+गतिविधि)

भाग स- अनुशासित अध्ययन संसाधन	
पाठ्य पुस्तके, संदर्भ पुस्तके, अन्य संसाधन	
संदर्भ ग्रंथ :-	
१) मराठी वाङमयाचा इतिहास खंड १ ते ७ महाराष्ट्र साहित्य परिषद, पुणे २) प्र. न. जोशी - अर्वाचीन मराठी वाङमयाचा इतिहास ३) गो. म. कुलकर्णी - मराठी वाङमयाची सांस्कृतिक पार्श्वभूमी ४) प्रदक्षिणा खंड १ व २ - कॉन्टिनेन्टल प्रकाशन, पुणे ५) डॉ. अ. ना. देशपांडे - आधुनिक मराठी वाङमयाचा इतिहास खंड १ व २ ६) रा. श्री. जोग - आधुनिक मराठी वाङमयाचा इतिहास ७) वसंत आबाजी डहाके - मराठी साहित्य इतिहास आणि संस्कृती ८) गो. मा. पवार, म. द. हातकणंगलेकर - मराठी साहित्य प्रेरणा व स्वरूप	

भाग द - अनुशासित मूल्यांकन विधियां:			
अनुशासित सतत मूल्यांकन विधियां:			
अधिकतम अंक: 100			
सतत व्यापक मूल्यांकन (CCE) अंक : 40 विश्वविद्यालयीन परीक्षा (UE) अंक: 60			
आंतरिक मूल्यांकन:	क्लास टेस्ट	20	कुल अंक :40
सतत व्यापक मूल्यांकन (CCE):	असाइनमेंट/ प्रस्तुतीकरण (प्रेजेंटेशन)	20	
आकलन :	अनुभाग (अ): वस्तुनिष्ठ प्रश्न		कुल अंक 60
विश्वविद्यालयीन परीक्षा:	अनुभाग (ब): लघु उत्तरीय प्रश्न:		
समय- 03.00 घंटे	अनुभाग (स): दीर्घ उत्तरीय प्रश्न		
कोई टिप्पणी/सुझाव:			

डॉ. शानेश्वर तिखे

डॉ. योगेश शेलके

डॉ. बालू तिखे

भाग अ - परिचय			
कार्यक्रम :	कक्षा : स्नातकोत्तर द्वितीय सत्र (द्वितीय प्रश्नपत्र)	वर्ष : 2025	सत्र 2025-26
विषय : मराठी			
1)	पाठ्यक्रम का कोड		
2)	पाठ्यक्रम का शीर्षक	वाङ्मय प्रकाराचा अभ्यास (नाटक, चरित्र, आत्मचरित्र)	
3)	पाठ्यक्रम का प्रकार		
4)	पूर्वापेक्षा (यदि कोई हो)	स्नातक उत्तीर्ण विद्यार्थी इस पाठ्यक्रम के लिए पात्र है।	
5)	पाठ्यक्रम अध्ययन की परिलक्षियाँ, (कोर्स लर्निंग आउटकम)	विद्यार्थ्यांना वाङ्मय प्रकाराच्या संकल्पनेची माहिती होईल नाटक या वाङ्मय प्रकारात ची सखोल ओळख होईल चरित्र आणि आत्मचरित्र या वाङ्मय प्रकाराचा परिचय होईल	
6)	क्रेडिट मान	05	
	कुल अंक	अधिकतम अंक: 60+40	न्यूनतम उत्तीर्णांक :40
भाग ब - पाठ्यक्रम की विषयवस्तु			
व्याख्यान की कुल संख्या		90 (व्याख्यान + गतिविधि)	
इकाई	विषय	गतिविधि	व्याख्यान की सं. 90 (01 घंटा व्याख्यान)
1.	नाटक: संकल्पना आणि स्वरूप 1.1 नाटक म्हणजे काय? 1.2 नाटकाच्या व्याख्या 1.3 नाटक व अन्य वाङ्मय प्रकार 1.4 मराठी नाटकाची पूर्वपीठिका	- नाटकाची भारतीय परंपरा यावर समूह चर्चा करणे. - नाट्य लेखकांची यादी तयार करणे.	15+ 3 (व्याख्यान+गतिविधि)
2	2. नाटक वाङ्मयाचे घटक 2.1 सहितानिष्ठ घटक - विषय सूत्र/आशय, संविधानक, पात्र चित्रण, संवाद, रंगसूचना व वातावरण निर्मिती 2.2 प्रयोगनिष्ठ घटक - स्वगत, निवेदक, नेपथ्य, संगीत, वेशभूषा, रंगभूषा, प्रकाशयोजना	- मराठी नाट्य संस्था विषयी माहिती संकलन करणे. - संगीत नाटकांची यादी तयार करणे.	15+ 3 (व्याख्यान+गतिविधि)
3.	3. नाटकाचे विविध प्रकार 3.1 नाटकाचे मुख्य प्रकार - सुखात्मिका, शोकात्मिका, क्षोभप्रधान (मेलोड्रामा), प्रहसन 3.2 नाटकाचे उपप्रकार - एकांकिका, पथनाट्य, नाट्यछटा, नभोनाट्य	- मराठीतील शोकात्मिक नाटकांची यादी तयार करणे - एखाद्या विषयावर पथनाट्य सादर करणे	15+ 3 (व्याख्यान+गतिविधि)
4	चरित्र आत्मचरित्र: संकल्पना व स्वरूप - व्याख्या 4.1 आत्मचरित्राच्या प्रेरणा 4.2 चरित्र आत्मचरित्र -वैशिष्ट्ये 4.3 चरित्र आत्मचरित्रातील साम्य-भेद 4.4 मराठी आत्मचरित्राचा विकास अथवा वाटचाल	- चरित्र आणि आत्मचरित्र यांमधील साम्य भेदावर चर्चा करणे - मराठीतील कोणत्याही आत्मचरित्राचे वाङ्मयीन मूल्यमापन करणे	15+ 3 (व्याख्यान+गतिविधि)
5	निर्धारित पाठ्यपुस्तक - 5.1 नाटक - माझ घर (जयंत पवार) 5.2 आत्मचरित्र - मी वनवासी (सिंधुताई सपकाळ)	'माझ घर' या नाटकाचे अभिवाचन करणे 'मी वनवासी' या आत्मचरित्राचे वाचन करणे	15+ 3 (व्याख्यान+गतिविधि)

डॉ. शानेश्वर तिळे

डॉ. योगेश शेळके

डॉ. बालू तिळे

भाग स- अनुशंसित अध्ययन संसाधन	
पाठ्य पुस्तकें, संदर्भ पुस्तकें, अन्य संसाधन	
संदर्भ ग्रंथ :-	
1.	मो.द. ब्रम्हे - मराठी नाट्यतंत्र, सुविचार प्रकाशन मंडळ, पुणे.
2.	प्रा. यशवंत केळकर - नाट्य निर्मिती, परिमल प्रकाशन, औरंगाबाद,
3.	वसंत शांताराम देसाई - नट, नाटक व नाटककार, कॉन्टिनेन्टल प्रकाशन, पुणे.
4.	प्रकाश मेदककर - नाटक: लोक आणि लौकिक, कल्पना प्रकाशन, नांदेड.
5.	अ.वा. कुळकर्णी - मराठी नाट्यलेखन तंत्राची वाटचाल, व्हीनस प्रकाशन, पुणे.
6.	प्रदक्षिणा खंड १, कॉन्टिनेन्टल प्रकाशन, पुणे.
7.	चरित्र आत्मचरित्र- अ.म.जोशी
8.	चरित्र आत्मचरित्र- जान्हवी संत
9.	चरित्र आत्मचरित्र- सदा कहाडे
10.	आत्मचरित्र -मराठी विश्वकोश, खंड २ मधील रा. ग. जाधव यांचे टिपण
11.	म.वा.इ.खंड ५ भाग २ संपादक रा.श्री. जोग
12.	आत्मचरित्र- मीमांसा आनंद यादव
13.	२० व्या शतकातील मराठी आत्मचरित्र उषा हस्तक

भाग द - अनुशंसित मूल्यांकन विधियां:		
अनुशंसित सतत मूल्यांकन विधियां:		
अधिकतम अंक: 100		
सतत व्यापक मूल्यांकन (CCE) अंक : 40 विश्वविद्यालयीन परीक्षा (UE) अंक: 60		
आंतरिक मूल्यांकन:	क्लास टेस्ट	20
सतत व्यापक मूल्यांकन (CCE):	असाइनमेंट/ प्रस्तुतीकरण (प्रेजेंटेशन)	20
आकलन :	अनुभाग (अ): वस्तुनिष्ठ प्रश्न	कुल अंक :40
विश्वविद्यालयीन परीक्षा:	अनुभाग (ब): लघु उत्तरीय प्रश्न	
समय- 03.00 घंटे	अनुभाग (स): दीर्घ उत्तरीय प्रश्न	
		कुल अंक 60

डॉ. शानेश्वर तिखे

डॉ. योगेश शेळके

डॉ. बालू तिखे

भाग अ - परिचय			
कार्यक्रम	कक्षा : स्नातकोत्तर द्वितीय सत्र (तृतीय प्रश्नपत्र)	वर्ष : 2025	सत्र 2025-26
विषय : मराठी			
1)	पाठ्यक्रम का कोड		
2)	पाठ्यक्रम का शीर्षक	साठोत्तरी वाङ्मयीन प्रवाह (आदिवासी -स्त्रीवादी)	
3)	पाठ्यक्रम का प्रकार		
4)	पूर्वापेक्षा (यदि कोई हो)	स्नातक उत्तीर्ण विद्यार्थी इस पाठ्यक्रम के लिए पात्र है।	
5)	पाठ्यक्रम अध्ययन की परिलब्धियाँ, (कोर्स लर्निंग आउटकम)	१. आधुनिक काळातील मराठी वाङ्मयातील साहित्यनिर्मितीच्या विविध विचारधारांचा व भूमिकांचा परिचय होईल. २. स्त्रीवादी व आदिवासी साहित्यातील प्रमुख कलाकृतींच्या सहाय्याने स्त्रियांचे व आदिवासींचे साहित्यलेखन परंपरांचा तसेच प्रमुख वाङ्मय निर्मात्यांची ओळख होईल. ३. या अभ्यासातून स्त्रीवादी व आदिवासी साहित्याचे मूल्यमापन करता येईल.	
6)	क्रेडिट मान	05	
7)	कुल अंक	अधिकतम अंक: 60+40	न्यूनतम उत्तीर्णांक :40
भाग ब - पाठ्यक्रम की विषयवस्तु			
व्याख्यान की कुल संख्या		90 (व्याख्यान + गतिविधि)	
इकाई	विषय	गतिविधि	व्याख्यान की सं. 90 (01 घंटा व्याख्यान)
1.	आदिवासी समाज व संस्कृती 1.1 आदिवासी जमाती: जीवनपद्धती, राहणीमान, धर्म संकल्पना ,सामाजिक जीवन ,शिक्षण, आरोग्य. 1.2 आदिवासींची सांस्कृतिक पार्श्वभूमी	- आदिवासी जीवनावर आधारित चित्रपट दाखवणे - आदिवासी संस्कृतीच्या संग्रहालयांना भेटी देणे	12+ 3 (व्याख्यान+गतिविधि)
2	आदिवासी साहित्य: स्वरूप व परंपरा 2.1 आदिवासी जमातीची संस्कृती, लोककला, बोली यांचा साहित्य वरील परिणाम 2.2 आदिवासी व आदिवासीतर लेखनाचा परिचय 2.3 आदिवासी साहित्य परंपरा	आदिवासींच्या लोककला ची माहिती संकलन करणे आदिवासींच्या बोली चे नमुने गोळा करणे	12+ 3 (व्याख्यान+गतिविधि)
3.	आदिवासी साहित्य: प्रेरणा ,वेगळेपण आणि वाटचाल 3.1 आदिवासी साहित्याच्या विविध प्रेरणा 3.2 आदिवासी साहित्याचे वेगळेपण 3.3 आदिवासी साहित्याची वाटचाल (कविता, कथा, कादंबरी)	- आदिवासी साहित्याच्या प्रेरणावर चर्चा करणे. - आदिवासी कलाकृती वर साधक-बाधक चर्चा करणे - आदिवासी लेखकांची मुलाखत घेणे	12+ 3 (व्याख्यान+गतिविधि)
4	स्त्रीवादी साहित्य स्त्रीमुक्ती चळवळ आणि स्त्रीवादी साहित्य. 4.1 स्त्रियांच्या गुलामीची पूर्वपीठिका 4.2 समाजसुधारकांच्या चळवळी 4.3 मराठीतील स्त्रियांचे लेखन (कविता ,कथा ,आत्मचरित्र, कादंबरी)	- स्त्री पुरुष तुलना या ग्रंथावर चर्चा. - सावित्रीबाई फुले यांच्या स्त्री विषयक विचारावर ग्रंथ चर्चा	12+ 3 (व्याख्यान+गतिविधि)

डा. हानेश्वर तिखे

डा. योगेश शेलडे

डा. बानू तिखे

5	स्त्रीवादी साहित्य: भूमिका आणि स्वरूप 5.1 स्त्रीवाद म्हणजे काय? 5.2 स्त्रीवादी साहित्याची भूमिका 5.3 फीमेल, फेमीनाईन आणि फेमिनिस्ट 5.4 स्त्रीवादी साहित्याचे स्वरूप	- स्त्रीवादी अभ्यासकांची माहिती संकलन करणे. - भारतीय आणि पाश्चात्य स्त्रीवादी ग्रंथांची सूची तयार करणे	12+ 3 (व्याख्यान+गतिविधि)
6	स्त्रीवादी साहित्य प्रेरणा आणि वाटचाल 6.1 स्त्रीवादी साहित्याच्या विविध प्रेरणा 6.2 स्त्रीवादी साहित्याची वाटचाल (कविता, कथा, कादंबरी, नाटक)	- स्त्रीवादी कवितांचे वाचन करणे. - स्त्रीवादी नाटकाचे अभिवाचन करणे. - स्त्रीवादी लेखक-लेखिकांची मुलाखत घेणे	12+ 3 (व्याख्यान+गतिविधि)

भाग स- अनुशंसित अध्ययन संसाधन	
पाठ्य पुस्तके, संदर्भ पुस्तके, अन्य संसाधन	
संदर्भ ग्रंथ :-	
१. आदिवासी साहित्य: स्वरूप व परंपरा प्रमोद मुनघाटे	
२. आदिवासी प्रश्न -गोविंद गारे	
३. महाराष्ट्रातील आदिवासी साहित्य: एक शोध माहेश्वरी गावीत	
४. चळवळ आणि साहित्य संपादक भास्कर शेळके व इतर (लामखेडे गौरव ग्रंथ)	
६. आदिवासी मराठी साहित्य स्वरूप आणि समस्या (संपा) डॉ. प्रमोद मुनघाटे	
७. स्त्रीवादी समीक्षा: स्वरूप आणि उपयोजन डॉ. अश्विनी धोंगडे	
८. सांस्कृतिक प्रवाहाची स्त्रीवादी समीक्षा डॉ. वंदना महाजन	
९. साहित्य सर्जन आणि संदर्भ - डॉ. केशव तुपे	
१०. स्त्रियांची नवकथा: वाटा आणि वळणे मंगला वरखेडे	
११. स्त्रीवादी साहित्याचा मागोवा (खंड १ ते ४) संपादन डॉ. मंदा खांडगे, डॉ. नीलिमा गुंडी व इतर	
१२. वारली लोकगीते संपा कविता महाजन	

भाग द - अनुशंसित मूल्यांकन विधियां:		
अनुशंसित सतत मूल्यांकन विधियां:		
अधिकतम अंक: 100		
सतत व्यापक मूल्यांकन (CCE) अंक : 40 विश्वविद्यालयीन परीक्षा (UE) अंक: 60		
आंतरिक मूल्यांकन:	क्लास टेस्ट	20
सतत व्यापक मूल्यांकन (CCE):	असाइनमेंट/ प्रस्तुतीकरण (प्रेजेंटेशन)	20
आकलन :	अनुभाग (अ): वस्तुनिष्ठ प्रश्न	कुल अंक :40
विश्वविद्यालयीन परीक्षा:	अनुभाग (ब): लघु उत्तरीय प्रश्न	
समय- 03.00 घंटे	अनुभाग (स): दीर्घ उत्तरीय प्रश्न	
		कुल अंक 60

डॉ. शानेश्वर तिखे

डॉ. योगेश शेळके

डॉ. बालू तिखे

भाग अ - परिचय			
कार्यक्रम	कक्षा : स्नातकोत्तर द्वितीय सत्र (चतुर्थ प्रश्नपत्र)	वर्ष : 2025	सत्र 2025-26
1)	पाठ्यक्रम का कोड		
2)	पाठ्यक्रम का शीर्षक	भाषाविज्ञान (ऐतिहासिक व वर्णनात्मक)	
3)	पाठ्यक्रम का प्रकार		
4)	पूर्वापेक्षा (यदि कोई हो)	स्नातक उत्तीर्ण विद्यार्थी इस पाठ्यक्रम के लिए पात्र है।	
5)	पाठ्यक्रम अध्ययन की परिलब्धियाँ, (कोर्स लर्निंग आउटकम)	भाषा व भाषेचे स्वरूप समजून घेता येईल. भाषेच्या लक्षणांचा अभ्यास करता येईल. स्वन -स्वनिम या संकल्पना समजून घेता येईल. प्रमुख भाषा कुलांचा परिचय होईल.	
6)	क्रेडिट मान	05	
7)	कुल अंक	अधिकतम अंक: 60+40	न्यूनतम उत्तीर्णांक:40
भाग ब - पाठ्यक्रम की विषयवस्तु			
व्याख्यान की कुल संख्या		90 (व्याख्यान + गतिविधि)	
इकाई	विषय	गतिविधि	व्याख्यान की सं. 90 (01 घंटा व्याख्यान)
1.	भाषा व भाषेचे स्वरूप 1.1 भाषा म्हणजे काय ? 1.2 भाषेच्या व्याख्या 1.3 भाषेचे स्वरूप- 1.3.1 समाज व्यवहाराचे साधन 1.3.2 ध्वनि माध्यमता 1.3.3 प्रतीकात्मकता 1.3.4 संकेत बद्धता	- भाषेच्या व्याख्यांचा तत्ता करणे. - भाषा विषयावर समूह चर्चा	15+ 3 (व्याख्यान+गतिविधि)
2	भाषेची लक्षणे किंवा वैशिष्ट्ये- 2.1 भाषा सामाजिक संस्था अर्जित भाषा 2.2 परिवर्तनशीलता. 2.3 सी.एफ. हॉकेटची भाषेची सात वैशिष्ट्ये - 2.3.1 दुहेरीपण 2.3.2 निर्मितीक्षमता 2.3.3 कार्यकारण संबंधाचा अभाव 2.3.4 यादृच्छिकता 2.3.5 आदलाबदलीची शक्यता 2.3.6 विशिष्टीकरण 2.3.7 स्थलकालातीतता.	- भाषा हे समाज माध्यम आहे साधक-बाधक चर्चा. - हॉकेट च्या नियमांचा तत्ता बनवणे	15+ 3 (व्याख्यान+गतिविधि)
3.	स्वन विचार 3.1 स्वन म्हणजे काय? 3.2 वागेंद्रीयांची रचना 3.3 स्वन निर्मिती 3.4 उच्चार स्थानानुसार स्वनाचे वर्गीकरण 3.5 प्रयत्नावर आधारलेले स्वन	- वागेंद्रीयाच्या रचनेचे भित्तिपत्रक तयार करणे. - स्वन निर्मिती प्रक्रिया समूह चर्चा.	15+ 3 (व्याख्यान+गतिविधि)

डॉ. हानेसकर तिये

डॉ. योगेश शेळके

डॉ. बालू तिये

4	स्वनिमविचार 4.1 स्वनिम संकल्पना 4.2 स्वनिम निश्चितीचे तत्वे 4.2.1 वैधर्म्ययुक्त विनियोग 4.2.2 पूरक विनियोग 4.2.3 वैकल्पिक विनियोग 4.3 खंडित स्वनिम 4.4 खंडाधिष्ठित स्वनिम 4.4.1 बलाघात 4.4.2 सीमासंधी 4.4.5 नासिक्य रंजन.	- भाषा प्रयोगशाळेला भेट देणे. - खंडित व खंडाधिष्ठित स्वनीम तक्ता तयार करणे.	15+ 3 (व्याख्यान+गतिविधि)
5	भाषाकूल संकल्पना 5.1 भाषांचे वर्गीकरण आणि जगातील भाषाकुले 5.1.1 इंडो-युरोपियन व आर्य भारतीय भाषाकुल 5.1.2 हेमिटो- सेमिटिक भाषाकुल 5.1.3 सिनो-तिबेटीयन भाषाकुल 5.1.4 द्रविडी भाषाकुल	- जगातील प्रमुख भाषाकुलांची यादी बनवणे. - कोणत्याही एका भाषाकुलावर चर्चा करणे	15+ 3 (व्याख्यान+गतिविधि)

भाग स- अनुशासित अध्ययन संसाधन	
पाठ्य पुस्तके, संदर्भ पुस्तके, अन्य संसाधन	
संदर्भ ग्रंथ:	
१) कल्याण काळे, अंजली सोमण (संपा) आधुनिक भाषाविज्ञान	
२) मालसे, पुंडे, सोमण (संपा) - भाषाविज्ञान परिचय	
३) महेंद्र कदम - मराठीचे वर्णनात्मक भाषाविज्ञान	
४) मिलिंद मालसे आधुनिक भाषाविज्ञान: सिद्धान्त आणि उपयोजन उद्गम आणि विकास	
५) कृ. पा. कुलकर्णी - मराठीभाषा उद्गम	
६) मु. श्री. कानडे - मराठीचा भाषिक अभ्यास	
७) रमेश धोंगडे - भाषा आणि भाषाविज्ञान	

भाग द - अनुशासित मूल्यांकन विधियां:		
अनुशासित सतत मूल्यांकन विधियां:		
अधिकतम अंक: 100		
सतत व्यापक मूल्यांकन (CCE) अंक : 40 विश्वविद्यालयीन परीक्षा (UE) अंक: 60		
आंतरिक मूल्यांकन:	क्लास टेस्ट	20
सतत व्यापक मूल्यांकन (CCE):	असाइनमेंट/ प्रस्तुतीकरण (प्रेजेंटेशन)	20
आकलन :	अनुभाग (अ): वस्तुनिष्ठ प्रश्न	कुल अंक :40
विश्वविद्यालयीन परीक्षा:	अनुभाग (ब): लघु उत्तरीय प्रश्न	
समय- 03.00 घंटे	अनुभाग (स): दीर्घ उत्तरीय प्रश्न	
		कुल अंक 60

डॉ. ज्ञानेश्वर तिखे

डॉ. प्रमेश शेळके

डॉ. बालू तिखे

भाग अ - परिचय

कार्यक्रम :	कक्षा : स्नातकोत्तर तृतीय सत्र (प्रथम प्रश्नपत्र)	वर्ष : 2025	सत्र 2025-26
-------------	--	-------------	--------------

विषय : मराठी

1)	पाठ्यक्रम का कोड	
2)	पाठ्यक्रम का शीर्षक	साहित्यशास्त्र (भारतीय व पाश्चात्य)
3)	पाठ्यक्रम का प्रकार	
4)	पूर्वापेक्षा (यदि कोई हो)	स्नातक उत्तीर्ण विद्यार्थी इस पाठ्यक्रम के लिए पात्र है।
5)	पाठ्यक्रम अध्ययन की परिलक्षियाँ, (कोर्स लर्निंग आउटकम)	1. भारतीय आणि पाश्चात्य साहित्याचे स्वरूप समजेल. 2. भारतीय व पाश्चात्य अभ्यासकांचे साहित्य विषयक विचार समजण्यास मदत होईल. 3. साहित्याची निर्मिती प्रक्रिया लक्षात येईल. 4. साहित्य प्रयोजनाचा परिचय होईल. 5. साहित्य भाषेचे कार्य आणि स्वरूप समजेल.
6)	क्रेडिट मान	05
7)	कुल अंक	अधिकतम अंक: 60+40 न्यूनतम उत्तीर्णांक :40

भाग ब - पाठ्यक्रम की विषयवस्तु

व्याख्यान की कुल संख्या

90 (व्याख्यान + गतिविधि)

इकाई	विषय	गतिविधि	व्याख्यान की संख्या 90 (01 घंटा व्याख्यान)
1.	साहित्याचे स्वरूप व निर्मिती प्रक्रिया 1.1 साहित्याच्या व्याख्या 1.2 ललित साहित्य व ललितेतर साहित्य 1.3. ललित साहित्यातील अनुभवांचे विशेष 1.4. भारतीय मीमांसकांचे प्रयोजन	- शास्त्रीय साहित्य व ललित साहित्य यांच्यातील फरक यावर चर्चा - ममजाच्या प्रयोजनाविषयक विचारांचा तक्ता अथवा आकृती तयार करणे	15+3 (व्याख्यान+गतिविधि)
2	साहित्य भाषेचे स्वरूप व निर्मिती प्रक्रिया शब्दशक्ती - अभिधा, लक्षणा, व्यंजना साहित्य निर्मिती मागील कारणे- प्रतिभा, स्फूर्ती, व्युत्पत्ती व अभ्यास	- वक्रोक्ति व अलंकार विचारासंबंधी उदाहरणांची यादी तयार करणे - भरताच्या रस विचारावर साधक बाधक चर्चा	15+3 (व्याख्यान+गतिविधि)
3.	भारतीय साहित्यशास्त्र 3.1. वक्रोक्ती विचार 3.2. अलंकार विचार 3.3. रितीविचार 3.4. ध्वनीविचार 3.5. रसविचार 3.6. औचित्य विचार	- भारतीय व पाश्चात्य अभ्यासकांनी केलेल्या काव्याच्या व्याख्या यासंबंधी तक्ता बनविणे - मानवें मन आणि साहित्यकृती यांच्या संबंधावर चर्चा	15+3 (व्याख्यान+गतिविधि)
4	पाश्चात्य साहित्याचे स्वरूप प्रयोजन व निर्मिती प्रक्रिया 4.1. पाश्चात्यांच्या काव्या संबंधी व्याख्या 4.2. पाश्चात्यांची साहित्यविषयक प्रयोजने पलायनवाद, स्वप्नरंजन, आत्माविष्कार, जिज्ञासापूर्ती 4. 3 सिगमंड फ्राईड, युंग यांचा मानसशास्त्रीय दृष्टिकोन	- ऑरिस्टॉल च्या विरेचन सिद्धांतावर चर्चा - आत्माविष्कार व कल्पनाशक्ती या विषयावर मत प्रतिपादन	15+3 (व्याख्यान+गतिविधि)

डॉ. ज्ञानेश्वर तिखे

डॉ. योगेश शेळके

डॉ. बालू तिखे

5	पाश्चात्य साहित्य शास्त्र(स्थूल परिचय) 5.1 अनुकृती सिद्धांत 5.2. विरेचन 5.3. कल्पनाशक्ती 5.4. आत्मविष्कार 5.5. सेंद्रिय एकात्मता	- साहित्य आणि भाषेचा अनुबंध यावर सगुल चर्चा करणे - प्रतिमा एक अलौकिक शक्ती या विषयावर विचार व्यक्त करणे	15+3 (व्याख्यान+गतिविधि)
---	---	--	--

भाग स- अनुशंसित अध्ययन संसाधन	
पाठ्य पुस्तके, संदर्भ पुस्तके, अन्य संसाधन	
संदर्भ ग्रंथ	- अभिनव काव्यप्रकाश रा. श्री. जोग, व्हीनस प्रकाशन, पुणे. - काव्यशास्त्र प्रदीप डॉ. स. रा. गाडगीळ, विजया प्रकाशन, नांदेड. - विनोबांची साहित्य-दृष्टी संपा. अ. ना. देशपांडे, परंधाम प्रकाशन, पवनार, आवृत्ती दुसरी 9 फेब्रुवारी, १९७५. - साहित्यविचार अ. वा. कुलकर्णी, प्रतिमा प्रकाशन, पुणे, आवृत्ती दुसरी, १५ जुलै, १९९७. - खडक आणि पाणी गंगाधर गाडगीळ, पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई, पहिली आवृत्ती १९६०. - साहित्यविचार – संपा. डॉ. पुंडे, डॉ. तावरे स्नेहल, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे, प्रथमावृत्ती फेब्रुवारी १९९५. - काव्यशास्त्र आकलन आणि आस्वाद डॉ. उदय जाधव, कैलाश पब्लिकेशन्स, औरंगाबाद, द्वितीय आवृत्ती, १ डिसेंबर, २०२०. - भारतीय साहित्यशास्त्र – ग. त्र्यं. देशपांडे - साहित्यशास्त्र स्वरूप व समस्या – वसंत पाटणकर - साहित्यविचार- दि. के. बेडेकर - ऑरिस्टॉटलचे काव्यशास्त्र –गो. वि. करंदीकर - पाश्चात्य साहित्यशास्त्र – सुरेश धायगुडे - पाश्चात्य साहित्यशास्त्र – भालचंद्र खांडेकर, लीला गोविलकर - सौंदर्यमीमांसा – रा. भा. पाटणकर - कविता आणि प्रतिमा- सुधीर रसाळ

भाग द - अनुशंसित मूल्यांकन विधियां:			
अनुशंसित सतत मूल्यांकन विधियां:			
अधिकतम अंक: 100			
सतत व्यापक मूल्यांकन (CCE) अंक : 40 विश्वविद्यालयीन परीक्षा (UE) अंक: 60			
आंतरिक मूल्यांकन:	क्लास टेस्ट	20	कुल अंक :40
सतत व्यापक मूल्यांकन (CCE):	असाइनमेंट/ प्रस्तुतीकरण (प्रेजेंटेशन)	20	
आकलन :	अनुभाग (अ): वस्तुनिष्ठ प्रश्न	कुल अंक 60	
विश्वविद्यालयीन परीक्षा:	अनुभाग (ब): लघु उत्तरीय प्रश्न		
समय- 03.00 घंटे	अनुभाग (स): दीर्घ उत्तरीय प्रश्न		
कोई टिप्पणी/सुझाव:			

डॉ. ज्ञानेश्वर तिखे

डॉ. योगेश शेळके

डॉ. बालू तिखे

भाग अ - परिचय			
कार्यक्रम :	कक्षा : स्नातकोत्तर तृतीय सत्र (द्वितीय प्रश्नपत्र)	वर्ष : 2025	सत्र 2025-26
विषय : मराठी			
1)	पाठ्यक्रम का कोड		
2)	पाठ्यक्रम का शीर्षक	एका लेखकाचा अभ्यास (मध्ययुगीन - संत तुकाराम)	
3)	पाठ्यक्रम का प्रकार		
4)	पूर्वापेक्षा (यदि कोई हो)	स्नातक उत्तीर्ण विद्यार्थी इस पाठ्यक्रम के लिए पात्र है।	
5)	पाठ्यक्रम अध्ययन की परिलक्षियाँ, (कोर्स लर्निंग आउटकम)	१) संत तुकारामांचा जीवनपरिचय होईल २) संत तुकारामांच्या अभंग रचनेतील सामर्थ्य लक्षात येईल. ३) संत तुकारामांच्या साहित्यातील सौंदर्यस्थळांचा शोध घेता येईल. ४) भागवत धर्मातील संत तुकारामांचे योगदान व त्यांचे स्थान याचा परामर्श घेता येईल. ५) महाराष्ट्राच्या सांस्कृतिक इतिहासात संत तुकारामांच्या कार्याचे महत्त्व विशद करता येईल. ६) संत तुकारामांच्या साहित्याच्या माध्यमातून त्यांचे व्यक्तिमत्त्व उलगडून दाखविता येईल.	
6)	क्रेडिट मान	05	
7)	कुल अंक	अधिकतम अंक: 60+40	न्यूनतम उत्तीर्णांक :40
भाग ब - पाठ्यक्रम की विषयवस्तु			
व्याख्यान की कुल संख्या		90 (व्याख्यान + गतिविधि)	
इकाई	विषय	गतिविधि	व्याख्यान की संख्या 90 (01 घंटा व्याख्यान)
1.	1.1 एका लेखकाचा अभ्यास- पद्धती 1.2 लेखकाच्या आकलन व मूल्यमापनाची दिशा 1.3 लेखकाचे व्यक्तिमत्त्व, समकालीन सामाजिक, धार्मिक, राजकीय स्थिती 1.4 लेखकाने हाताळले वाङ्मयप्रकार व त्यातील आशय 1.5 लेखकाचा दृष्टिकोन व वाङ्मय इतिहासातील त्याचे स्थान.	- मध्ययुगीन कालखंडातील सामाजिक धार्मिक परिस्थितीवर विद्यार्थ्यांचे मत प्रतिपादन करणे - संत तुकाराम या चित्रपटाचे प्रदर्शन	15+3 (व्याख्यान+गतिविधि)
2	मध्ययुगीन संत काव्याची परंपरा व स्वरूप वैशिष्ट्ये 2.1 संत काव्याची संकल्पना 2.2 संत काव्याचे स्वरूप 2.3 संत काव्याची वैशिष्ट्ये 2.4 संतांच्या रचनांचा स्थूल परिचय.	- मध्ययुगीन संतांवरील चित्रफितीचे प्रदर्शन - संतांच्या विविध अभंगाचे गायन व सादरीकरण	15+3 (व्याख्यान+गतिविधि)
3.	3.1 संत तुकारामांचे चरित्र आणि वाङ्मय 3.2 संत तुकारामांच्या अभंगांचे स्वरूप 3.3 संत तुकारामांच्या काव्य निर्मितीची प्रेरणा 3.4 संत तुकारामांचे अनुभवविश्व	- संत तुकारामांच्या निवडक अभंगाचे सादरीकरण - संत तुकाराम यांच्या चरित्राविषयी प्रसिद्ध गोष्टींची चर्चा करणे	15+3 (व्याख्यान+गतिविधि)

डॉ. शनिश्वर निम्बे

डॉ. योगेश शेळके

डॉ. बालू निम्बे

4	4.1 संत तुकारामांचा जीवनविषयक दृष्टिकोण 4.2 संत तुकारामांच्या अभंगातील आत्मनिवेदन 4.3 संत तुकाराम यांच्या अभंगातील कृषीनिष्ठ जाणिवा 4.4 संत तुकाराम यांच्या कवितेतील पर्यावरण विचार	- संत तुकारामांच्या अभंगाचे निरूपण असणारे ध्वनिपीठ ऐकणे - संत तुकारामांच्या प्रसिद्ध अभंगावरील कीर्तनाचे श्रवण करणे	15+3 (व्याख्यान+गतिविधि)
5	5.1 संत तुकारामांच्या कवितेतील सामाजिकता 5.2 संत तुकारामांची चिंतनशीलता 5.3 संत तुकारामांच्या कवितेची भाषा 5.4 संत तुकाराम यांच्या अभंगातील वाङ्मय विशेष	- संत तुकारामांचे सामाजिक विचार आधारेखित करणारे अभंग संकलित करणे - संत तुकारामांच्या कवितेतील भाषा परखड व बंडखोर कशी आहे यावर चर्चा करणे	15+3 (व्याख्यान+गतिविधि)

भाग स- अनुशंसित अध्ययन संसाधन	
पाठ्य पुस्तके, संदर्भ पुस्तके, अन्य संसाधन	
संदर्भ ग्रंथ	
१. सकल संत गाथा: (शासकीय प्रत)	
२. श्री. तुकाराम बाबांच्या अभंगाची गाथा : संपा पु. म. लाड (महाराष्ट्र शासन, मुंबई)	
३. तुकारामदर्शन: गं. बा. सरदार	
४. तुकारामचरित्र : ल. रा. पांगारकर	
५. समग्र तुकाराम दर्शन : डॉ. किशोर सानप, डॉ. मनोज तायडे	
६. संत तुकाराम : कृ.अ. केळुस्कर	
७. साक्षात्कारी संत तुकाराम : शं. दा. पेंडसे	

भाग द - अनुशंसित मूल्यांकन विधियां:			
अनुशंसित सतत मूल्यांकन विधियां:			
अधिकतम अंक: 100			
सतत व्यापक मूल्यांकन (CCE) अंक : 40 विश्वविद्यालयीन परीक्षा (UE) अंक: 60			
आंतरिक मूल्यांकन:	क्लास टेस्ट	20	कुल अंक :40
सतत व्यापक मूल्यांकन (CCE):	असाइनमेंट/ प्रस्तुतीकरण (प्रेजेंटेशन)	20	
आकलन :	अनुभाग (अ): वस्तुनिष्ठ प्रश्न		कुल अंक 60
विश्वविद्यालयीन परीक्षा:	अनुभाग (ब): लघु उत्तरीय प्रश्न		
समय- 03.00 घंटे	अनुभाग (स): दीर्घ उत्तरीय प्रश्न		
कोई टिप्पणी/सुझाव:			

डॉ. ज्ञानेश्वर तिखे

डॉ. योगेश कोल्हे

डॉ. बाळू तिखे

भाग अ - परिचय			
कार्यक्रम :	कक्षा : स्नातकोत्तर तृतीय सत्र (तृतीय प्रश्नपत्र)	वर्ष : 2025	सत्र 2025-26
विषय : मराठी			
1)	पाठ्यक्रम का कोड		
2)	पाठ्यक्रम का शीर्षक	साहित्यकृतीचे माध्यमांतर	
3)	पाठ्यक्रम का प्रकार		
4)	पूर्वापेक्षा (यदि कोई हो)	स्नातक उत्तीर्ण विद्यार्थी इस पाठ्यक्रम के लिए पात्र है।	
5)	पाठ्यक्रम अध्ययन की परिलब्धियाँ, (कोर्स लर्निंग आउटकम)	1. माध्यमांतर ही संकल्पना समजण्यास मदत होईल. 2. माध्यमांतरीत कलाकृतीची ओळख होईल. 3. साहित्यकृतीचे माध्यमांतर होताना येणार्या अडचणी लक्षात येईल. 4. एखाद्या कलाकृतीचे पटकथेत रूपांतर होताना कोणत्या अडचणींना सामोरे जावे लागते याविषयी माहिती मिळेल.	
6)	क्रेडिट मान	05	
7)	कुल अंक	अधिकतम अंक: 60+40	न्यूनतम उत्तीर्णांक : 40
भाग ब - पाठ्यक्रम की विषयवस्तु			
व्याख्यान की कुल संख्या-		90 (व्याख्यान + गतिविधि)	
इकाई	विषय	गतिविधि	व्याख्यान की संख्या 90 (01 घंटा व्याख्यान)
1.	माध्यमांतर: संकल्पना व स्वरूप. 1.1 माध्यमांतर संकल्पना 1.2 माध्यमांतर विविध पर्यायी संज्ञा 1.2.1 प्रकारांतर 1.2.2 माध्यमांतर 1.2.3 कालांतर	- माध्यमांतरीत साहित्याची यादी तयार करणे. - प्रकारांतर, माध्यमांतर व कालांतर यावर समूह चर्चा.	15 +3 (व्याख्यान + गतिविधि)
2	माध्यमांतराची कारणे व प्रकार 2.1 माध्यमांतराची कारणे 2.1.1 व्यवहारिक दृष्टिकोन 2.1.2 सामाजिक गरज 2.1.3 विषयाची उपलब्धता व कलावंताची गरज 2.1.4 कलात्मक गरज 2.1.5 मूळ अविष्कार पद्धती विषयी असमाधान 2.2 माध्यमांतराचे प्रकार	- माध्यमांतराची आवश्यकता यावर चर्चा करणे. - माध्यमांतर करताना येणार्या अडचणीवर समूह चर्चा.	15 +3 (व्याख्यान + गतिविधि)
3.	पटकथा: संकल्पना, स्वरूप, वैशिष्ट्ये व प्रकार 3.1 पटकथेच्या व्याख्या 3.2 पटकथेचे स्वरूप 3.3 पटकथेचे वैशिष्ट्ये 3.4 पटकथेचे प्रकार	- एखाद्या कलाकृतीवर पटकथा लिहिणे. - मराठीतील पटकथाकारांच्या मुलाखती घेणे	15 +3 (व्याख्यान + गतिविधि)

डॉ. शानेश्वर निखे

डॉ. योगेश शेळके

डॉ. चालू निखे

4	कादंबरीवर: आधारित चित्रपट- बनगरवाडी 1. बनगरवाडी कादंबरीचे कथानक 2. बनगरवाडी कादंबरीचे चित्रपटात रूपांतर 3. बनगरवाडी चित्रपटातील व्यक्तिरेखांचे रूपांतर 4. बनगरवाडी कादंबरीतील व चित्रपटातील संवाद 5. बनगरवाडी चित्रपटाची भाषा	• बनगरवाडी चित्रपट दाखवणे • बनगरवाडी कादंबरीच्या माध्यमांतरावर साधक-बाधक चर्चा करणे.	15 +3 (व्याख्यान + गतिविधि)
5	नाटकावर आधारित चित्रपट- नटसम्राट 1. नटसम्राट नाटकाचे कथानक 2. नटसम्राट नाटकाचे चित्रपटात रूपांतर 3. नटसम्राट चित्रपटातील व्यक्तिरेखांची रूपांतर 4. नटसम्राट नाटक व चित्रपटातील संवाद 5. नटसम्राट चित्रपटाची भाषा	• नटसम्राट चित्रपट प्रदर्शित करणे. • नटसम्राट नाटकाच्या माध्यमांतरावर साधक-बाधक चर्चा करणे.	15 +3 (व्याख्यान + गतिविधि)

भाग स- अनुशंसित अध्ययन संसाधन	
पाठ्य पुस्तके, संदर्भ पुस्तके, अन्य संसाधन	
संदर्भ ग्रंथ	
1. शेख शकील, साहित्यकृतीच्या माध्यमांतराचे स्वरूप, पावर ऑफ नॉलेज (संपा. डॉ. सदाशिव सरकटे), जानेवारी मार्च २०१४,	
2. प्रा. चौधरी प्रमोद माध्यम संकल्पना प्रकार व वैशिष्ट्ये, साहित्यकृतीचे माध्यमांतर (संपा. डॉ. हंडीबाग भारत, डॉ. सरकटे सदाशिव) हरनाई प्रकाशन नांदेड, प्र.आ. जाने २०१५	
3. देव मीनाक्षी, साहित्य प्रकारांतर व साहित्याचे माध्यमांतर, साहित्यकृतीचे माध्यमांतर, (संपा.) डॉ. हंडीबाग भारत, डॉ. सरकटे सदाशिव) हरत दे प्रकाशन नांदेड,	
4. यादव आनंद, साहित्याची निर्मिती प्रक्रिया, मेहता पब्लिशिंग हाऊस, पुणे, दु. आ. जुलै १९९१,	
5. आनंद पाटील, सृजनात्मक लेखन, पदमगंधा प्रकाशन, पुणे, द्वि. आ. सप्टेंबर २००६,	
6. थोरात राजेंद्र, कसबेकर अशितोष, (संपा.) साहित्यकृतीचे माध्यमांतर, संस्कृती प्रकाशन पुणे, प्रथमावृत्ती नोव्हेंबर २०१७	
7. जोशी श्याम मनोहर, पटकथा लेखन एक परिचय, राजकमल प्रकाशन, नई दिल्ली, सातवी आ.	
8. सपकाळ अनिल, मराठी चित्रपटाची पटकथा, अनुबंध प्रकाशन, पुणे, २ आवृत्ती, २०१२,	
9. व्यंकटेश माडगूळकर- बनगरवाडी, मेहता पब्लिशिंग हाऊस, पुणे	
10. वि. वा. शिरवाडकर, नटसम्राट. पॉप्यूलर प्रकाशन मुंबई	

भाग द - अनुशंसित मूल्यांकन विधियां:			
अनुशंसित सतत मूल्यांकन विधियां:			
अधिकतम अंक: 100			
सतत व्यापक मूल्यांकन (CCE) अंक : 40 विश्वविद्यालयीन परीक्षा (UE) अंक: 60			
आंतरिक मूल्यांकन:	क्लास टेस्ट	20	कुल अंक :40
सतत व्यापक मूल्यांकन (CCE):	असाइनमेंट/ प्रस्तुतीकरण (प्रेजेंटेशन)	20	
आकलन :	अनुभाग (अ): वस्तुनिष्ठ प्रश्न		कुल अंक 60
विश्वविद्यालयीन परीक्षा:	अनुभाग (ब): लघु उत्तरीय प्रश्न		
समय- 03.00 घंटे	अनुभाग (स): दीर्घ उत्तरीय प्रश्न		
कोई टिप्पणी/सुझाव:			

डॉ. ज्ञानेश्वर तिखे

डॉ. योगेश सेलके

डॉ. बालू तिखे

भाग अ - परिचय			
कार्यक्रम :	कक्षा : स्नातकोत्तर तृतीय सत्र (चतुर्थ प्रश्नपत्र)	वर्ष : 2025	सत्र 2025-26
विषय : मराठी			
1)	पाठ्यक्रम का कोड		
2)	पाठ्यक्रम का शीर्षक	लोकसाहित्य	
3)	पाठ्यक्रम का प्रकार		
4)	पूर्वापेक्षा (यदि कोई हो)	स्नातक उत्तीर्ण विद्यार्थी इस पाठ्यक्रम के लिए पात्र है।	
5)	पाठ्यक्रम अध्ययन की परिलब्धियाँ, (कोर्स लर्निंग आउटकम)	1 लोकसाहित्याची संकल्पना व स्वरूप समजेल 2 लोकसाहित्याची व्याप्ती लक्षात येईल. 3. लोकसाहित्यातील विविध संप्रदायांचा परिचय होईल 4. मराठी लोक गीतांचे स्वरूप विशेष समजण्यास मदत होईल. 5. लोककथेच्या भारतीय परंपरेशी परिचय होईल.	
6)	क्रेडिट मान	05	
7)	कुल अंक	अधिकतम अंक: 60+40	न्यूनतम उत्तीर्णांक : 40
भाग ब - पाठ्यक्रम की विषयवस्तु			
व्याख्यान की कुल संख्या		90 (व्याख्यान + गतिविधि)	
इकाई	विषय	गतिविधि	व्याख्यान की संख्या 90 (01 घंटा व्याख्यान)
1	भारतीय ज्ञान परंपरा आणि लोकसाहित्य 1.1 लोकसाहित्याची संकल्पना 1.2 लोकसाहित्याच्या विविध व्याख्या (भारतीय व पाश्चात्य) 1.3 लोक साहित्याचे स्वरूप 1.4 लोकसाहित्याची वैशिष्ट्ये	- लोकसाहित्य मध्ये अंतर्भूत होणार्या गोष्टींवर चर्चा करणे - लोकसाहित्याच्या विविध व्याख्यांचा तत्का बनविणे	15+3 (व्याख्यान + गतिविधि)
2	लोकसाहित्याची व्याप्ती 2.1 मौखिक अविष्कार 2.2 भौतिक संस्कृती 2.3 लोकरुढी, विधी, समजुती इत्यादी 2.4 प्रयोगसिद्ध लोककला	- ग्रामीण भागात मौखिक रूपाने प्रचलित म्हणी, उखाणे यांचे संकलन - समाजामध्ये प्रचलित असणार्या समजुती, लोकरुढी यावर समूह चर्चा करणे	15+3 (व्याख्यान + गतिविधि)
3.	लोकसाहित्याचा अभ्यास : विविध संप्रदाय 3.1 दैवतकथा शास्त्रीय संप्रदाय 3.2 निसर्गरूपकवादी संप्रदाय 3.3 भ्रांतकल्पनावादी संप्रदाय 3.4 अवशेषवादी संप्रदाय 3.5 हेतूकथनवादी किंवा स्पष्टीकरणवादी संप्रदाय	- आपापल्या भागातील लोककथा सांगणे - ग्रामदेवतांची माहिती किंवा महती वर्णन असलेल्या गोष्टी सांगणे	15+3 (व्याख्यान + गतिविधि)
4	मराठी लोकगीते : व्याख्या, स्वरूप व वैशिष्ट्ये 4.1 लोकगीताच्या प्रेरणा 4.2 लोकगीतांचे वर्गीकरण 4.2.1 बालकांची गीते 4.2.2 स्त्रियांची गाणी 4.2.3 पुरुषांची गाणी	- बालकांची गीते, अंगाई गीते यांचे संकलन. - श्रमपरिहारासाठी गायल्या जाणारी स्त्रियांची गाणी संकलित करणे.	15+3 (व्याख्यान + गतिविधि)

डॉ. ज्ञानेश्वर तिखे

डॉ. योगेश शेलुके

डॉ. बालू तिखे

5	5.1 मराठी लोककथा भारतीय लोक कथेची परंपरा (जातक कथा, कथासरित्सागर, हितोपदेश, वेताळपंचविशी, पंचतंत्र, सिंहासन बत्तीशी, शुकबहादुरी इत्यादी) 5.2 दैवत कथा 5.3 प्राणी कथा 5.3 दंतकथा 5.4 लोककथेचे स्वरूप व विशेष	- पंचतंत्र मधील कथांचे अभिवाचन. - ग्रामीण भागात प्रचलित दंतकथा व आख्यायिका यांचे संकलन.	15+3 (व्याख्यान + गतिविधि)
---	---	--	-------------------------------

भाग स- अनुशंसित अध्ययन संसाधन	
पाठ्य पुस्तके, संदर्भ पुस्तके, अन्य संसाधन	
संदर्भ ग्रंथ	(१) भागवत दुर्गा, (१९५६), लोकसाहित्याची रुपरेषा, पुणे, वरदा बुक्स, दुसरी आवृत्ती. (२) मांडे प्रभाकर, (१९६५), लोकसाहित्याचे स्वरूप, औरंगाबाद, गोदावरी प्रकाशन, तिसरी आवृत्ती. (३) कोहळेकर वैदेही, मराठी लोककथा स्वरूपमीमांसा, औरंगाबाद, सविता प्रकाशन. (४) शिंदे विश्वनाथ, (१९६८), लोकसाहित्य मीमांसा भाग १, स्नेहवर्धन प्रकाशन. (५) शिंदे विश्वनाथ, (२००६), लोकसाहित्य मीमांसा भाग २, स्नेहवर्धन प्रकाशन. (६) भाषा व साहित्य संशोधन खंड २ रा. (७) व्यवहारे शरद, (१९८७), लोकसाहित्य उद्गम आणि विकास, विश्वभारती प्रकाशन नागपूर (८) ढेरे, रा. चिं., लोकसाहित्य शोध आणि समीक्षा, श्रीविद्या प्रकाशन, पुणे. (९) ढेरे, रा. चिं., संतसाहित्य आणि लोकसाहित्य काही अनुबंध, श्रीविद्या प्रकाशन, पुणे. (१०) मुजुमदार अमिता, प्राचीन मराठी वाङ्मयातील लोकतत्त्व, सविता प्रकाशन, औरंगाबाद

भाग द - अनुशंसित मूल्यांकन विधियां:			
अनुशंसित सतत मूल्यांकन विधियां:			
अधिकतम अंक: 100			
सतत व्यापक मूल्यांकन (CCE) अंक : 40 विश्वविद्यालयीन परीक्षा : (UE) अंक: 60			
आंतरिक मूल्यांकन:	क्लास टेस्ट	20	कुल अंक :40
सतत व्यापक मूल्यांकन (CCE):	असाइनमेंट/ प्रस्तुतीकरण (प्रेजेंटेशन)	20	
आकलन :	अनुभाग (अ): वस्तुनिष्ठ प्रश्न	कुल अंक 60	
विश्वविद्यालयीन परीक्षा:	अनुभाग (ब): लघु उत्तरीय प्रश्न		
समय- 03.00 घंटे	अनुभाग (स): दीर्घ उत्तरीय प्रश्न		
कोई टिप्पणी/सुझाव:			

डा. ज्ञानेश्वर तिखे

डा. योगेश शेळके

डा. बालू तिखे

भाग अ - परिचय			
कार्यक्रम :	कक्षा : स्नातकोत्तर तृतीय सत्र (चतुर्थ प्रश्नपत्र) वैकल्पिक	वर्ष : 2025	सत्र 2025-26
विषय : मराठी			
1)	पाठ्यक्रम का कोड		
2)	पाठ्यक्रम का शीर्षक	तौलनिक साहित्याभ्यास	
3)	पाठ्यक्रम का प्रकार		
4)	पूर्वापेक्षा (यदि कोई हो)	स्नातक उत्तीर्ण विद्यार्थी इस पाठ्यक्रम के लिए पात्र है।	
5)	पाठ्यक्रम अध्ययन की परिलक्षियाँ, (कोर्स लर्निंग आउटकम)	1. तौलनिक साहित्याभ्यासाची संकल्पना समजण्यास मदत होईल. 2. राष्ट्रीय व विश्व भारतीय साहित्य या संज्ञांचा परिचय होईल. 3. तौलनिक साहित्याभ्यासाच्या दिशा लक्षात येईल. 4. इतर भाषेतील वाङ्मयीन कृतींवर असणाऱ्या प्रभावाचा परिचय होईल. 5. तौलनिक साहित्य अभ्यासाचे महत्त्व लक्षात येईल.	
6)	क्रेडिट मान	05	
7)	कुल अंक	अधिकतम अंक: 60+40	न्यूनतम उत्तीर्णांक : 40
भाग ब - पाठ्यक्रम की विषयवस्तु			
व्याख्यान की कुल संख्या-		90 (व्याख्यान + गतिविधि)	
इकाई	विषय	गतिविधि	व्याख्यान की संख्या 90 (01 घंटा व्याख्यान)
1.	तौलनिक साहित्याभ्यास : संकल्पना, व्याख्या (पाश्चात्य व भारतीय) 1.1 तौलनिक साहित्याभ्यासाच्या उदयाची पार्श्वभूमी 1.2 तुलना आणि साहित्य व्यवहार 1.3 तौलनिक साहित्याभ्यासाचे स्वरूप	- तौलनिक साहित्याभ्यासा संबंधी पाश्चात्य व भारतीय अभ्यासकांच्या व्याख्यांचा तक्ता बनवणे. - तुलनेमुळे साहित्य व्यवहार समृद्ध होतो यावर समूह चर्चा.	15 + 3 (व्याख्यान + गतिविधि)
2	तौलनिक साहित्याभ्यासाचे मूलभूत आधार - 2.1 राष्ट्रीय साहित्य 2.2 विश्व साहित्य 2.3 भारतीय साहित्य	- राष्ट्रीय साहित्य विषयासंबंधी माहिती संकलन करणे. - विश्व साहित्य व भारतीय साहित्य याविषयी चर्चा करणे.	15 + 3 (व्याख्यान + गतिविधि)
3.	तौलनिक साहित्य अभ्यासाच्या दिशा- 3.1 द्वैभाषिक साहित्य कृतींचा अभ्यास 3.2 आशयसूत्राचा अभ्यास 3.3 वाङ्मय प्रकारचा अभ्यास 3.4 वाङ्मयीन कालखंडाचा अभ्यास	- दोन भाषेतील साहित्याची तुलना करणे. - सारख्याच वाङ्मय प्रकारात आढळणाऱ्या साम्य भेदावर चर्चा करणे	15 + 3 (व्याख्यान + गतिविधि)
4	वाङ्मयीन प्रभाव व तौलनिक साहित्य अभ्यास- 4.1 'प्रभाव' संकल्पना व्याख्या 4.2 'प्रभाव' उद्दीप करणारे घटक- 4.3 प्रभावाचे प्रकार - प्रत्यक्ष आणि अप्रत्यक्ष प्रभाव 4.4 'प्रभाव' आणि वाङ्मयीन संबंध 4.5 राज्यप्रसार, धर्मप्रसार, लोककला, चित्र, संगीत, शिल्प इ. 4.6 स्वागत - स्वीकार	- भिन्न भाषेतील कलाकृतीवरील प्रभाव तपासणे. - लोककला व चित्रकला यावरील प्रभाव व साम्य भेद याविषयी समूह चर्चा.	15 + 3 (व्याख्यान + गतिविधि)

डॉ. शानेश्वर तिखे

डॉ. योगेश शेळके

डॉ. बालू तिखे

5	5 तौलनिक साहित्य अभ्यासाचे महत्त्व— 5.1 जागतिकीकरण आणि तौलनिक साहित्याभ्यास 5.2 देशियतावाद आणि तौलनिक साहित्याभ्यास 5.3 संस्कृती अभ्यास 5.4 बहुभाषिकता आणि तौलनिक साहित्याभ्यास	- जागतिकीकरणाच्या पार्श्वभूमीवर तौलनिक साहित्याभ्यास यावर विचार विनिमय करणे. - बहुभाषिकता तुलनात्मक साहित्यासाठी कशी उपयुक्त आहे यावर समूह चर्चा.	15 +3 (व्याख्यान + गतिविधि)
---	---	--	--------------------------------

भाग स- अनुशंसित अध्ययन संसाधन	
पाठ्य पुस्तके, संदर्भ पुस्तके, अन्य संसाधन	
संदर्भ ग्रंथ	
१. 'तौलनिक साहित्याभ्यास', वसंत बापट, मौज प्रकाशन गृह, मुंबई, १९८१	
२. तौलनिक साहित्याभ्यास तत्त्वे आणि दिशा, संपा. चंद्रशेखर जहागीरदार, कॉन्टिनेन्टल प्रकाशन, पुणे, १९६२	
३. भारतीय संदर्भात तौलनिक साहित्याभ्यास, गणेश देवी, सौरभ प्रकाशन, कोल्हापूर, १९६२	
४. तौलनिक साहित्य नवे सिद्धांत आणि उपयोजन आनंद पाटील, साकेत प्रकाशन, औरंगाबाद, १९६८	
५. तौलनिक साहित्य, निशिकांत मिरजकर,	
६. तौलनिक साहित्य आणि मध्ययुगीन मराठी वाङ्मय, र. बा. मंचरकर, प्रतिमा प्रकाशन, पुणे, २००३	
७. तुलनात्मक साहित्य, नगेंद्र, नॅशनल पब्लिशिंग हाउस, नई दिल्ली	
८. भारतीय साहित्याची संकल्पना (डॉ. चंद्रकांत बांदिवडेकर गौरवग्रंथ), संपा. द. दि. पुंडे, प्रथमा प्रकाशन, पुणे, १९६०	
९. साहित्य-सिद्धान्त, रेने वेलेक आणि ऑस्टीन वॉरन, अनु. स. गं. मालशे, महाराष्ट्र राज्य साहित्य आणि संस्कृती मंडळ, मुंबई, १९८२.	

भाग द - अनुशंसित मूल्यांकन विधियां:		
अनुशंसित सतत मूल्यांकन विधियां:		
अधिकतम अंक: 100		
सतत व्यापक मूल्यांकन (CCE) अंक : 40 विश्वविद्यालयीन परीक्षा (UE) अंक: 60		
आंतरिक मूल्यांकन:	क्लास टेस्ट	20
सतत व्यापक मूल्यांकन (CCE):	असाइनमेंट/ प्रस्तुतीकरण (प्रेजेंटेशन)	20
आकलन :	अनुभाग (अ): वस्तुनिष्ठ प्रश्न	कुल अंक :40
विश्वविद्यालयीन परीक्षा:	अनुभाग (ब): लघु उत्तरीय प्रश्न	
समय- 03.00 घंटे	अनुभाग (स): दीर्घ उत्तरीय प्रश्न	
कुल अंक 60		
कोई टिप्पणी/सुझाव:		

डॉ. शामेश्वर तिखे

डॉ. शोमेश शेळके

डॉ. बालू तिखे

भाग अ - परिचय			
कार्यक्रम :	कक्षा : स्नातकोत्तर चतुर्थ सत्र (प्रथम प्रश्नपत्र)	वर्ष : 2025	सत्र 2025-26
विषय : मराठी			
1)	पाठ्यक्रम का कोड		
2)	पाठ्यक्रम का शीर्षक	समीक्षा विचार	
3)	पाठ्यक्रम का प्रकार		
4)	पूर्वापेक्षा (यदि कोई हो)	स्नातक उत्तीर्ण विद्यार्थी इस पाठ्यक्रम के लिए पात्र है।	
5)	पाठ्यक्रम अध्ययन की परिलब्धियाँ, (कोर्स लर्निंग आउटकम)	1. समीक्षेची संकल्पना समजेल. 2. समीक्षेच्या कार्याचा परिचय होईल. 3. मराठीतील विविध समीक्षा पद्धतींचा परिचय होईल. 4. प्रत्यक्षात समीक्षा पद्धतीचे उपयोजन करण्यासाठी मदत होईल. 5. मराठी समीक्षेचा इतिहास व वाटचाल लक्षात येईल.	
6)	क्रेडिट मान	05	
7)	कुल अंक	अधिकतम अंक: 60+40	न्यूनतम उत्तीर्णांक :40
भाग ब - पाठ्यक्रम की विषयवस्तु			
व्याख्यान की कुल संख्या-		90 (व्याख्यान + गतिविधि)	
इकाई	विषय	गतिविधि	व्याख्यान की सं. 90 (01 घंटा व्याख्यान)
1.	1.1. समीक्षा संकल्पना स्वरूप व्याख्या (भारतीय व पारचात्य) 1.2 समीक्षेची उद्दिष्टे 1.3 समीक्षकाचे गुण 1.4 समीक्षा शास्त्र की कला	- समीक्षकाच्या कार्य व गुणांविषयी समूह चर्चा करणे. - समीक्षा शास्त्र कि कला यासंबंधी साधक-बाधक चर्चा.	15 +3 (व्याख्यान + गतिविधि)
2	समीक्षेच्या पायऱ्या 2.1 आस्वाद 2.2 आकलन 2.3 मूल्यमापन उपयोजित समीक्षा व मराठी साहित्य	- समीक्षेच्या पायऱ्या विषयी तक्ता तयार करणे. - मराठीत उपयोजित समीक्षा व तिचे महत्त्व यावर समूह चर्चा.	15 +3 (व्याख्यान + गतिविधि)
3.	समीक्षा पद्धती 3.1 चरित्रात्मक समीक्षा पद्धती 3.2 समाजशास्त्रीय समीक्षा पद्धती 3.3 आदिबंधात्मक समीक्षा पद्धती 3.4 मानसशास्त्रीय समीक्षा पद्धती 3.5 आस्वादक समीक्षा पद्धती	- कोणत्याही कलाकृतीचे चरित्रात्मक समीक्षा पद्धतीच्या आधारे मूल्यमापन करणे. - समाजशास्त्रीय समीक्षा पद्धती महत्त्वपूर्ण कशी यावर समूह चर्चा.	15 +3 (व्याख्यान + गतिविधि)
4	समीक्षा पद्धतीचे उपयोजन 4.1 निवडक साहित्यिकृतीचे समाजशास्त्रीय अवलोकन 4.2. बहिणाबाई चौधरी यांच्या कवितांचे मानसशास्त्रीय अवलोकन	- बहिणाबाई चौधरी यांची गाणी संकलित करणे. - बहिणाबाई चौधरी यांच्या कवितांचे गायन.	15 +3 (व्याख्यान + गतिविधि)

डॉ. हानेश्वर तिखे

डॉ. योगेश सेलके

डॉ. बालू तिखे

5	मराठी समीक्षेची वाटचाल 5.1. 1820 ते 1874 5.2. 1874 ते 1920 5.3. 1920 ते 1960 5.4. मराठीतील निवडक समीक्षक	- समीक्षेची वाटचाल दर्शवणारा तक्ता तयार करणे. - मराठीतील निवडक समीक्षकांच्या समीक्षा ग्रंथाची यादी तयार करणे	15 +3 (व्याख्यान + गतिविधि)
---	--	---	--------------------------------

भाग स- अनुशंसित अध्ययन संसाधन	
पाठ्य पुस्तके, संदर्भ पुस्तके, अन्य संसाधन	
संदर्भ ग्रंथ	१. सौंदर्यशास्त्र व समीक्षा रा. भा. पाटणकर २. साहित्यसमीक्षा रू स्वरूप आणि विकास ना.रा. गोडबोले ३. समीक्षेची नवी रूपे रू गंगाधर पाटील ४. टीकाविवेक श्री. के. क्षीरसागर ५. नवसमीक्षा - काही विचारप्रवाह (संपा.) गो. म. कुलकर्णी ६. साहित्यसिध्दांत स. गं. मालशे ७. सौंदर्य आणि साहित्य रू बा. सी. मर्देकर ८. सृष्टी, सौंदर्य आणि साहित्य मूल्यरू शरच्चंद्र मुक्तिबोध ९. आदिबंधात्मक समीक्षारू म. सु. पाटील १०. मानसशास्त्रीय समीक्षा डॉ. अ. वा. कुलकर्णी ११. रसास्वाद माधव आचवल १२. साहित्याचे तत्त्वज्ञानरू वि.ना. ढवळे १३. रूपवेधरू नरहर कुरुंदकर १४. मराठी समीक्षेची वाटचाल गो.म. कुलकर्णी १५. शैली मीमांसा- डॉ. दिलीप धोंडगे १६. काव्यशास्त्र परिचय डॉ. शिवशंकर उपासे १७. नवे साहित्यशास्त्र - यशवंत मनोहर १८. समीक्षेती नव्या संकल्पना संपा. मनोहर जाधव १९. मराठी वाक्यकोश खंड चौथा समीक्षा संज्ञा संपा. विजया राजाध्यक्ष २०. संक्षिप्त मराठी वाङ्मयकोश खंड. १ संपा. प्रभा गणोरकर, उषा टाकळकर, वसंत आबाजी डहाके, जया दडकर, सदानंद भटकळ, २१. शैली: दलित कवितेची डॉ. संजय मून

भाग द - अनुशंसित मूल्यांकन विधियां:			
अनुशंसित सतत मूल्यांकन विधियां:			
अधिकतम अंक: 100			
सतत व्यापक मूल्यांकन (CCE) अंक : 40 विश्वविद्यालयीन परीक्षा (UE) अंक: 60			
आंतरिक मूल्यांकन:	क्लास टेस्ट	20	कुल अंक :40
सतत व्यापक मूल्यांकन (CCE):	असाइनमेंट/ प्रस्तुतीकरण (प्रेजेंटेशन)	20	
आकलन :	अनुभाग (अ): वस्तुनिष्ठ प्रश्न		कुल अंक 60
विश्वविद्यालयीन परीक्षा:	अनुभाग (ब): लघु उत्तरीय प्रश्न		
समय- 03.00 घंटे	अनुभाग (स): दीर्घ उत्तरीय प्रश्न		
कोई टिप्पणी/सुझाव:			

डॉ. शानेश्वर तिखे

डॉ. योगेश शेळके

डॉ. बाबू तिखे

भाग अ - परिचय			
कार्यक्रम :	कक्षा : स्नातकोत्तर चतुर्थ सत्र (द्वितीय प्रश्नपत्र)	वर्ष : 2025	सत्र 2025-26
विषय : मराठी			
1)	पाठ्यक्रम का कोड		
2)	पाठ्यक्रम का शीर्षक	एका लेखकाचा अभ्यास (आधुनिक- सदानंद देशमुख)	
3)	पाठ्यक्रम का प्रकार		
4)	पूर्वापेक्षा (यदि कोई हो)	स्नातक उत्तीर्ण विद्यार्थी इस पाठ्यक्रम के लिए पात्र है।	
5)	पाठ्यक्रम अध्ययन की परिलक्षियाँ, (कोर्स लर्निंग आउटकम)	1. सदानंद देशमुख यांच्या व्यक्तिमत्त्वाचा परिचय होईल 2. सदानंद देशमुख यांचे साहित्य संपदा समजण्यास मदत होईल. 3. सदानंद देशमुख यांच्या वाङ्मयाचे वेगळेपण लक्षात घेता येईल. 4. सदानंद देशमुख यांच्या ग्रामीण कादंबरीचे विशेष लक्षात येईल. 5. सदानंद देशमुख यांच्या काव्यसंग्रहाचे वेगळेपण लक्षात येईल. 6. सदानंद देशमुख यांच्या साहित्याचे समकालीन साहित्यामध्ये स्थान निश्चित करता येईल.	
6)	क्रेडिट मान	05	
7)	कुल अंक	अधिकतम अंक: 60+40	न्यूनतम उत्तीर्णांक : 40
भाग ब - पाठ्यक्रम की विषयवस्तु			
व्याख्यान की कुल संख्या		90 (व्याख्यान + गतिविधि)	
इकाई	विषय	गतिविधि	व्याख्यान की संख्या 90 (01 घंटा व्याख्यान)
1.	सदानंद देशमुख व्यक्ती आणि वाङ्मय 1.1 व्यक्तीचरित्र 1.2 साहित्य संपदा 1.3 साहित्य निर्मिती मागील प्रेरणा 1.4 साहित्य कृतींना प्राप्त पुरस्कार	- सदानंद देशमुख यांच्या साहित्य संपदेचा तत्ता तयार करणे. - सदानंद देशमुख यांना प्राप्त पुरस्कारांची सूची तयार करा.	15 +3 (व्याख्यान + गतिविधि)
2	सदानंद देशमुख यांचे कथा वाङ्मय 2.1 लचांड, उठावण, महालुट, खुंदळघास इ. 2.2 सदानंद देशमुख यांच्या कथांचे विशेष 2.3 सदानंद देशमुख यांच्या कथेतील व्यक्तिरेखा	- लचांड या कथासंग्रहातील निवडक कथांचे वाचन करणे. - महालुट या कथासंग्रहातील कथांचे कथाकथन.	15 +3 (व्याख्यान + गतिविधि)
3.	सदानंद देशमुख यांचे कादंबरी वाङ्मय 3.1 बारोमास 3.2 तहान 3.3 सदानंद देशमुख यांच्या कादंबऱ्यांचे आशयसूत्र 3.4 समकालीन कादंबरीमध्ये सदानंद देशमुख यांच्या कादंबरीचे वेगळेपण	- बारोमास कादंबरीचे कथानक आपल्या शब्दात सांगणे. - तहान कादंबरीतील बबन या व्यक्तिरेखेवर चर्चा करणे.	15 +3 (व्याख्यान + गतिविधि)
4	4.1 सदानंद देशमुख यांच्या कविता 4.2 गावकळा - आशय आणि अभिव्यक्ती 4.3 सदानंद देशमुख यांच्या कवितेतील प्रतिमा विश्व 4.4 "गावकळा" - ग्राम जीवनाचा अस्सल आविष्कार	- सदानंद देशमुख यांच्या निवडक कवितांचे वाचन - सदानंद देशमुख यांच्या काव्यातील प्रतिमा या विषयावर समूह चर्चा	15 +3 (व्याख्यान + गतिविधि)
5	5.1 सदानंद देशमुख यांचा ललित लेख - मेळवण 5.2 सदानंद देशमुख यांच्या साहित्याचे मूल्यमापन 5.3 सदानंद देशमुख यांच्या कथात्म वाङ्मयाचे विशेष 5.4 सदानंद देशमुख यांच्या साहित्यातून प्रकट होणारे ग्रामजीवन 5.5 गावकळा या काव्यसंग्रहाचे वेगळेपण	- सदानंद देशमुख यांची मुलाखत मिळवून त्याचे अभिवाचन करणे. - सदानंद देशमुख यांच्या साहित्याचे विशेष यावर समूह चर्चा.	15 +3 (व्याख्यान + गतिविधि)

डॉ. शानेश्वर तिखे

डॉ. योगेश शेलके

डॉ. बाळू तिखे

भाग स- अनुशंसित अध्ययन संसाधन	
पाठ्य पुस्तकें, संदर्भ पुस्तकें, अन्य संसाधन	
संदर्भ ग्रंथ	
१ लचांड, प्रा. सदानंद देशमुख, मेहता पब्लिशिंग हाऊस, १२६६, सदाशिव पेठ, पुणे, ४११०३०., १९९३	
२ उठावण, प्रा. सदानंद देशमुख, मेहता पब्लिशिंग हाऊस, १२६६, सदाशिव पेठ, पुणे, ४११०३०., १९९४	
३ महालूट, प्रा. सदानंद देशमुख, मेहता पब्लिशिंग हाऊस, १२६६, सदाशिव पेठ, पुणे, ४११०३०., १९९६	
४ रगडा, प्रा. सदानंद देशमुख, मॅजस्टिक प्रकाशन, मुंबई, एप्रिल, २००६	
५ खुदळघास, प्रा. सदानंद देशमुख, पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई, ४०००२६., २००८	
६ तहान, प्रा. सदानंद देशमुख, कॉन्टिनेन्टल प्रकाशन, पुणे., १९९८	
७. बारोमास, प्रा. सदानंद देशमुख, कॉन्टिनेन्टल प्रकाशन, पुणे., २००२	
८ गावकळा, प्रा. सदानंद देशमुख, सुविद्या प्रकाशन, पुणे., २००५	
९ मेळवण, प्रा. सदानंद देशमुख, मेनका प्रकाशन, पुणे. २००८	

भाग द - अनुशंसित मूल्यांकन विधियां:			
अनुशंसित सतत मूल्यांकन विधियां:			
अधिकतम अंक: 100			
सतत व्यापक मूल्यांकन (CCE) अंक : 40 विश्वविद्यालयीन परीक्षा (UE) अंक: 60			
आंतरिक मूल्यांकन:	क्लास टेस्ट	20	कुल अंक :40
सतत व्यापक मूल्यांकन (CCE):	असाइनमेंट/ प्रस्तुतीकरण (प्रेजेंटेशन)	20	
आकलन :	अनुभाग (अ): वस्तुनिष्ठ प्रश्न	कुल अंक 60	
विश्वविद्यालयीन परीक्षा:	अनुभाग (ब): लघु उत्तरीय प्रश्न		
समय- 03.00 घंटे	अनुभाग (स): दीर्घ उत्तरीय प्रश्न		
कोई टिप्पणी/सुझाव:			

डॉ. शानेश्वर तिखे

डॉ. योगेश शेळके

डॉ. बालू तिखे

भाग अ – परिचय			
कार्यक्रम :	कक्षा : स्नातकोत्तर चतुर्थ सत्र (तृतीय प्रश्नपत्र)	वर्ष : 2025	सत्र 2025-26
विषय : मराठी			
1)	पाठ्यक्रम का कोड		
2)	पाठ्यक्रम का शीर्षक	भाषांतर मीमांसा	
3)	पाठ्यक्रम का प्रकार		
4)	पूर्वापेक्षा (यदि कोई हो)	स्नातक उत्तीर्ण विद्यार्थी इस पाठ्यक्रम के लिए पात्र है।	
5)	पाठ्यक्रम अध्ययन की परिलक्षियाँ, (कोर्स लर्निंग आउटकम)	1. भाषांतराची संकल्पना व स्वरूप समजेल. 2. भाषांतराचा इतिहास व परंपरा लक्षात घेता येईल. 3. भाषांतर , अनुवाद, रूपांतर या संज्ञांचा परिचय होईल. 4. साहित्यकृतीचे भाषांतर करताना येणार्या अडथळ्यांचा परिचय होईल. 5. अनुवादाच्या विविध क्षेत्रांचा परिचय होईल. 6. भाषांतराचे महत्त्व लक्षात येईल	
6)	क्रेडिट मान	05	
7)	कुल अंक	अधिकतम अंक: 60+40	न्यूनतम उत्तीर्णांक : 40
भाग ब – पाठ्यक्रम की विषयवस्तु			
व्याख्यान की कुल संख्या		90 (व्याख्यान + गतिविधि)	
इकाई	विषय	गतिविधि	व्याख्यान की संख्या 90 (01 घंटा व्याख्यान)
1.	1. भाषांतराची संकल्पना व स्वरूप 2. भाषांतराची तात्त्विक मीमांसा 3. भाषांतराची उद्दिष्टे 4. मराठीतील भाषांतर विषयक विचार	• मराठीतील विविध भाषांतरित पुस्तकांची सूची तयार करणे. • मराठीतील अनुवादित नाटकांची यादी तयार करणे.	15 +3 (व्याख्यान + गतिविधि)
2	1. ललित साहित्याचे भाषांतर 2. भिन्न क्षेत्रातील भाषांतर प्रक्रिया— 2.1 धार्मिक क्षेत्रातील किंवा धर्मग्रंथाचे भाषांतर 2.2 न्यायालयीन प्रक्रियेचे अथवा कायद्याचे भाषांतर 2.3 शास्त्रीय वाङ्मयाचे भाषांतर	• ललित साहित्याचे भाषांतर करताना येणारे अडथळे यावर चर्चा करणे. • धर्मग्रंथाचे भाषण करताना कोणती काळजी घ्यायला हवी यावर समूह चर्चा.	15 +3 (व्याख्यान + गतिविधि)
3.	3.1 भाषांतराचे प्रकार – 3.1.1 भाषांतर 3.1.2 अनुवाद 3.1.3 रूपांतर किंवा स्वैर अनुवाद 3.2 भाषांतराची वैशिष्ट्ये 3.3 अनुवादकाची जबाबदारी 3.4 अनुवादकाचे गुण	• कोणत्याही कलाकृतीतील परिच्छेदाचा अनुवाद करणे. • अनुवादकासाठी आवश्यक गुण यादीसही चर्चा.	15 +3 (व्याख्यान + गतिविधि)

डॉ. शानेश्वर तिखे

डॉ. योगेश शेळके

डॉ. वसंत तिखे

4	भाषांतर प्रक्रियेचे स्वरूप— 4.1 कवितेचे भाषांतर काही समस्या 4.2 वृत्तपत्रे आणि भाषांतर प्रक्रिया 4.3 हिंदी- मराठी वा कन्नड -मराठी भाषांतरातील समस्या 4.4 भाषांतरासाठी गरज - मूळ भाषा व लक्ष्य भाषा यांचे सखोल ज्ञान	- आवडत्या कवींच्या कवितेचे इतर भाषेत अनुवाद करणे. - हिंदीतून मराठी व कन्नड भाषेतून मराठी मध्ये अनुवादित झालेल्या पुस्तकांची सूची तयार करा.	15 +3 (व्याख्यान + गतिविधि)
5	भाषांतराचे महत्त्व — 5.1 आधुनिक काळात भाषांतराची गरज 5.2 इतर भाषेतील साहित्य प्रकार व परंपरेचे ज्ञान 5.3 नवनवीन संस्कृतीचा परिचय 5.4 अनुवाद- एक व्यवसाय 5.5 मौखिक अनुवाद व त्याचे महत्त्व 5.6 भाषांतरामध्ये कोश वाङ्मयाचे महत्त्व 5.7 आधुनिक तंत्रज्ञानाचा भाषांतरासाठी उपयोग	- भाषांतरामुळे नवनवीन संस्कृतीचा परिचय होतो यावर समूह चर्चा करा. - दोन व्यक्ती मधील संवादाचा अनुवाद करणे.	15 +3 (व्याख्यान + गतिविधि)

भाग स- अनुशंसित अध्ययन संसाधन	
पाठ्य पुस्तके, संदर्भ पुस्तके, अन्य संसाधन	
संदर्भ ग्रंथसूची	
१. भाषांतरमीमांसा संपा. अंजली सोमनण, कल्याण काळे, चिन्मय प्रकाशन, पुणे	
२. भाषांतरमीमांसा नव्या दिशा- सचिन केतकर (लेख)	
३. भाषांतर - सदा कहाडे	
४. भाषांतर आणि भाषा- विलास सारंग	
५. टीकास्वयंवर- भालचंद्र नेमाडे	
६. साहित्याची भाषा- भालचंद्र नेमाडे	
७ भाषांतरविद्या - रमेश वरखेडे	

भाग द - अनुशंसित मूल्यांकन विधियां:			
अनुशंसित सतत मूल्यांकन विधियां:			
अधिकतम अंक: 100			
सतत व्यापक मूल्यांकन (CCE) अंक : 40 विश्वविद्यालयीन परीक्षा (UE) अंक: 60			
आंतरिक मूल्यांकन:	क्लास टेस्ट	20	कुल अंक :40
सतत व्यापक मूल्यांकन (CCE):	असाइनमेंट/ प्रस्तुतीकरण (प्रेजेंटेशन)	20	
आकलन :	अनुभाग (अ): वस्तुनिष्ठ प्रश्न	कुल अंक 60	
विश्वविद्यालयीन परीक्षा:	अनुभाग (ब): लघु उत्तरीय प्रश्न		
समय- 03.00 घंटे	अनुभाग (स): दीर्घ उत्तरीय प्रश्न		
कोई टिप्पणी/सुझाव:			

डॉ. ज्ञानेश्वर तिखे

डॉ. योगेश शेलके

डॉ. बालू तिखे

भाग अ - परिचय			
कार्यक्रम :	कक्षा : स्नातकोत्तर चतुर्थ सत्र (चतुर्थ प्रश्नपत्र)	वर्ष : 2025	सत्र 2025-26
विषय : मराठी			
1)	पाठ्यक्रम का कोड		
2)	पाठ्यक्रम का शीर्षक	लोकसाहित्य	
3)	पाठ्यक्रम का प्रकार		
4)	पूर्वपिक्षा (यदि कोई हो)	स्नातक उत्तीर्ण विद्यार्थी इस पाठ्यक्रम के लिए पात्र है।	
5)	पाठ्यक्रम अध्ययन की परिलक्षियाँ, (कोर्स लर्निंग आउटकम)	1. मराठी लोककलांचा परिचय होईल. 2. मराठी लोकनाट्य चे स्वरूप व प्रकार यांची माहिती होईल. 3. लोकमानसात प्रचलित विविध लोकरुढी विषयी माहिती मिळेल. 4. लोकसाहित्याच्या अभ्यास पद्धतींचा परिचय होईल. 5. लोकसाहित्य आणि आधुनिक साहित्याचा अनुबंध तपासता येईल.	
6)	क्रेडिट मान	05	
7)	कुल अंक	अधिकतम अंक 30+40	न्यूनतम उत्तीर्णांक :40
भाग ब - पाठ्यक्रम की विषयवस्तु			
व्याख्यान की कुल संख्या		90 (व्याख्यान + गतिविधि)	
इकाई	विषय	गतिविधि	व्याख्यान की संख्या 90 (01 घंटा व्याख्यान)
1.	मराठी लोककला - लोक रंगभूमीचे विशेष 1.1 लोकनृत्य 1.2 विधीनाट्य 1.3 क्रीडा नृत्य 1.4 भक्ताची नृत्ये (गोंधळ, भारुड, दशावतार इत्यादी)	- महाराष्ट्रातील लोकनृत्य व विधी नाट्य यांची सूची तयार करणे. - भारुडांचे सादरीकरण करणे.	15 +3 (व्याख्यान + गतिविधि)
2	मराठी लोकनाट्य- व्याख्या, स्वरूप, वैशिष्ट्ये 2.1 लोकनाट्याचे प्रकार- 2.1.1 धर्माधिष्ठित रंजननाट्य - जागरण, गोंधळ, कीर्तन, दंडार. 2.1.2 रंजननाट्य - तमाशा (वग गण, गवळण, बतावणी इत्यादी), बहुरूपी.	- पारंपारिक कीर्तनाचे श्रवण करणे. - जागरण व गोंधळ या लोकनाट्याचे व्हिडिओ संकलन व प्रदर्शित करणे.	15 +3 (व्याख्यान + गतिविधि)
3.	लोक रुढी-संकल्पना व स्वरूप 3.1 लोक रुढीचे प्रकार- देवधर्मविषयक लोक रुढी, जन्म मृत्यू-विषयक लोक रुढी, शुभ- अशुभ विषयक लोक रुढी, आचार- विचार विषयक लोक रुढी, दृष्टिबाधे विषयक व इतर लोकमानसात प्रचलित लोक रुढी	- समाजात प्रचलित शुभ- अशुभ विषयक लोक रुढी यांचे संकलन. - ग्रामीण जीवनात नष्ट होत चाललेल्या लोक रुढी विषयी चर्चा करणे.	15 +3 (व्याख्यान + गतिविधि)
4	लोकसाहित्याच्या अभ्यास पद्धती- 4.1 समाजशास्त्रीय अभ्यास पद्धती 4.2 मानसशास्त्रीय अभ्यास पद्धती 4.3 रचनेनुसार अभ्यास पद्धती 4.4 ऐतिहासिक व भौगोलिक अभ्यास पद्धती 4.5 तुलनात्मक अभ्यास पद्धती	- आपापल्या प्रादेशिक, भौगोलिक स्थितीनुसार लोकसाहित्याचे संकलन करणे. - लोकसाहित्याची तुलनात्मक अभ्यास पद्धती कशी महत्त्वपूर्ण आहे यावर समूह चर्चा करणे	15 +3 (व्याख्यान + गतिविधि)

डॉ. ज्ञानेश्वर तिखे

डॉ. योगेश शेलुके

डॉ. बाळू तिखे

5	आधुनिक साहित्य आणि लोकसाहित्य यांचा अनुबंध— 5.1 कविता वाङ्मय प्रकारातील लोकतत्वे 5.2 कथा— कादंबरी वाङ्मयातील लोकतत्वीय आविष्कार 5.3 नाट्य वाङ्मयातून प्रकट झालेली लोकतत्वे	- कविता आणि लोकगीत यातील साम्य भेद यावर चर्चा करणे. - विविध प्रादेशिक लोककथांचे अभिवाचन. - लोकनाट्य आणि नाट्य वाङ्मय यातील साम्यवेदावर चर्चा करणे.	15 +3 (व्याख्यान + गतिविधि)
---	--	--	--------------------------------

भाग स- अनुशंसित अध्ययन संसाधन	
पाठ्य पुस्तके, संदर्भ पुस्तके, अन्य संसाधन	
संदर्भ ग्रंथ	(१) भागवत दुर्गा, (१९५६), लोकसाहित्याची रूपरेषा, पुणे, वरदा बुक्स, दुसरी आवृत्ती. (२) मांडे प्रभाकर, (१९६५), लोकसाहित्याचे स्वरूप, औरंगाबाद, गोदावरी प्रकाशन, तिसरी आवृत्ती. (३) कोहळेकर वैदेही, मराठी लोककथा स्वरूपमीमांसा, औरंगाबाद, सविता प्रकाशन. (४) शिंदे विश्वनाथ, (१९६८), लोकसाहित्य मीमांसा भाग १, स्नेहवर्धन प्रकाशन. (५) शिंदे विश्वनाथ, (२००६), लोकसाहित्य मीमांसा भाग २, स्नेहवर्धन प्रकाशन. (६) भाषा व साहित्य संशोधन खंड २ रा. (७) व्यवहारे शरद, (१९८७), लोकसाहित्य उद्गम आणि विकास, विश्वभारती प्रकाशन नागपूर (८) ढेरे, रा. चिं., लोकसाहित्य शोध आणि समीक्षा, श्रीविद्या प्रकाशन, पुणे. (९) ढेरे, रा. चिं., संतसाहित्य आणि लोकसाहित्य काही अनुबंध, श्रीविद्या प्रकाशन, पुणे. (१०) मुजुमदार अमिता, प्राचीन मराठी वाङ्मयातील लोकतत्त्व, सविता प्रकाशन, औरंगाबाद (११) लोकसाहित्य, MAR 323 — यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक

भाग द - अनुशंसित मूल्यांकन विधियां:			
अनुशंसित सतत मूल्यांकन विधियां:			
अधिकतम अंक: 100			
सतत व्यापक मूल्यांकन (CCE) अंक : 40 विश्वविद्यालयीन परीक्षा (UE) अंक: 60			
आंतरिक मूल्यांकन:	क्लास टेस्ट	20	कुल अंक :40
सतत व्यापक मूल्यांकन (CCE):	असाइनमेंट/ प्रस्तुतीकरण (प्रेजेंटेशन)	20	
आकलन :	अनुभाग (अ): वस्तुनिष्ठ प्रश्न		कुल अंक 60
विश्वविद्यालयीन परीक्षा:	अनुभाग (ब): लघु उत्तरीय प्रश्न		
समय- 03.00 घंटे	अनुभाग (स): दीर्घ उत्तरीय प्रश्न		
कोई टिप्पणी/सुझाव:			

डा. ज्ञानेश्वर तिखे

डा. योगेश शेलके

डा. सलू तिखे

भाग अ - परिचय			
कार्यक्रम :	कक्षा : स्नातकोत्तर चतुर्थ सत्र (चतुर्थ प्रश्नपत्र) वैकल्पिक	वर्ष : 2025	सत्र 2025-26
विषय : मराठी			
1)	पाठ्यक्रम का कोड		
2)	पाठ्यक्रम का शीर्षक	वैचारिक साहित्य	
3)	पाठ्यक्रम का प्रकार		
4)	पूर्वापेक्षा (यदि कोई हो)	स्नातक उत्तीर्ण विद्यार्थी इस पाठ्यक्रम के लिए पात्र है।	
5)	पाठ्यक्रम अध्ययन की परिलक्षियाँ, (कोर्स लर्निंग आउटकम)	1. वैचारिक साहित्याची संकल्पना समजण्यास मदत होईल 2. प्रबोधन व परिवर्तनाची भारतीय परंपरा इतिहास लक्षात येईल 3. आधुनिक कालखंडातील परिवर्तनवादी विचारांचा परिचय होईल 4. वैचारिक साहित्याची भाषा व अभिव्यक्ती यांचा परिचय होईल	
6)	क्रेडिट मान	05	
7)	कुल अंक	अधिकतम अंक: 60+40	न्यूनतम उत्तीर्णांक :40
भाग ब - पाठ्यक्रम की विषयवस्तु			
व्याख्यान की कुल संख्या-		90 (व्याख्यान + गतिविधि)	
इकाई	विषय	गतिविधि	व्याख्यान की संख्या 90 (01 घंटा व्याख्यान)
1.	वैचारिक साहित्य संकल्पना प्रेरणा व स्वरूप, 1.1 वैचारिक साहित्य: संकल्पना, 1.2 वैचारिक साहित्य: प्रेरणा व प्रभाव. 1.3 वैचारिक साहित्य स्वरूप व विशेष. 1.4 समकालीन समाज आणि वैचारिक साहित्य,	- वैचारिक साहित्य व ललित साहित्य यावर चर्चा करणे - महात्मा फुलेंच्या साहित्याचा अभिवाचन करणे	15 +3 (व्याख्यान + गतिविधि)
2	वैचारिक साहित्य: प्रबोधन आणि परिवर्तन 2.1 प्रबोधन व परिवर्तन संकल्पना, स्वरूप व हेतू 2.2 भारतीय परंपरा प्रबोधन आणि परिवर्तन 2.2.1 वीरशैव, महानुभाव, वारकरी आदि. 2.2.2 सत्यशोधक समाज, ब्राह्मोसमाज, दलित चळवळ, ब्राह्मणेतर चळवळ व नियतकालिके	- भारतीय प्रबोधन चळवळीवर समूह चर्चा. - नियतकालिकांची सूची तयार करणे.	15 +3 (व्याख्यान + गतिविधि)
3.	आधुनिक काळातील प्रबोधन परिवर्तन महात्मा जोतीराव फुले, राजर्षि शाहू, डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर, महर्षी वि. रा. शिंदे, लोकहितवादी, गो.ग. आगरकर, सावित्रीबाई फुले, ताराबाई शिंदे, पंडिता रमाबाई, संत तुकडोजी, संत गाडगेबाबा आदी परिवर्तनवादी प्रबोधनकारांच्या चळवळीतील लेखनाचा परिचय	- स्त्री पुरुष तुलना या ग्रंथाचे अभिवाचन. - प्रबोधन पर किर्तन प्रदर्शित करणे.	15 +3 (व्याख्यान + गतिविधि)
4	प्रबोधन व परिवर्तन विचारधारा 4.1 जाती व्यवस्था निर्मूलन 4.2 स्त्री-पुरुष समता 4.3 शेतक-यांचे उत्थापन 4.4 शिक्षणासंबंधी विचार 4.5 सामाजिक, आर्थिक व धार्मिक समतेचा विचार 4.6 अन्य सामाजिक राजकीय प्रश्नविरोधी विचार	- अव्वल इंग्रजी कालखंडातील अनिष्ट वालीरीतींविषयी समूह चर्चा. - विधवा विवाह यावर आधारित चित्रपटाचे प्रदर्शन	15 +3 (व्याख्यान + गतिविधि)

डा. शानेश्वर तिम्बे

डा. योगेश शेळके

डा. धनू तिम्बे

5	वैचारिक साहित्याचा आशय आणि अभिव्यक्ती 5.1 अनिष्ट चालीरीती, बालविवाह, विधवा पुनर्विवाह बंदी, विद्याबंदी आदींना विरोध. 5.2 आधुनिकता, आधुनिक शिक्षण, आधुनिक मूल्यांचा आग्रह व्यक्तिस्वातंत्र्य, मत स्वातंत्र्य, मूलभूत हक्क आदींची वैचारिक मांडणी. 5.3 जातीव्यवस्था निर्मूलनाचा आग्रह, स्वातंत्र्य, समता, बंधुता, सामाजिक न्याय आदी मूल्यांसंबंधी लेखन 5.4 वैचारिक साहित्याची अभिव्यक्ती भाषा आणि शैली	• बाल विवाह संबंधी चित्रपटाचे प्रदर्शन. • मूलभूत हक्कांसंबंधी समूह चर्चा	15 +3 (व्याख्यान + गतिविधि)
---	---	---	--------------------------------

भाग स- अनुशंसित अध्ययन संसाधन	
पाठ्य पुस्तके, संदर्भ पुस्तके, अन्य संसाधन	
संदर्भ ग्रंथ	
१ वैद्य सरोजिनी, 'संक्रमण' श्रीविद्या प्रकाशन पुणे, प्रथमावृत्ती १९६५, पृ.१-१०.	
२ पळशीकर वसंत, 'इंग्रजी राज्याची प्रस्थापना आणि त्याचा आघात', नवभारत, डिसेंबर, जानेवारी २०००-२००१, पृ.१०.	
३ सरदार गं. बा., 'महाराष्ट्राचे उपेक्षित मानकरी', सुनंदा प्रकाशन, पुणे, १९६६, पृ.७४	
४. बेडेकर दि. के. (संपा), 'चार जुने मराठी अर्थशास्त्रीय ग्रंथ', गोखले अर्थशास्त्र संस्था, पुणे, प्रथमावृत्ती १९६६, पृ.४७.	
५ डहाके वसंत आबाजी, 'मराठी साहित्य इतिहास आणि संस्कृती', पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई, पुनर्मुद्रण २००८, पृ.१०५.	
६ व्होरा राजेंद्र (संपा), 'आधुनिकता आणि परंपरा', बाळशास्त्री जांभेकर पारंपरिक अभिजनवर्गाची पाठराखण, देशपांडे राजेश्वरी, प्रतिमा प्रकाशन, पुणे, पृ.१२३.	
७ कानडे रा. गो., 'मराठी नियतकालिकांचा इतिहास', कर्नाटक पब्लिशिंग हाऊस, मुंबई १९३८, पृ.३६.	
८ आठवले सदाशिव, 'प्रबोधन पाश्चात्य', गर्गे स. मा. (संपा), भारतीय समाजविज्ञानकोश, मेहता पब्लिशिंग हाऊस, द्वितीयावृत्ती, २००७, पृ.२४५.	
९ गणोरकर प्रभा आणि इतर (संपा.), वाङ्मयीन संज्ञा संकल्पना कोश, ग. रा. भटकळ, फाउण्डेशन, मुंबई, पहिली आवृत्ती २००१, पृ. २६२.	
१० बेडेकर दि. के. व भणगे भा. रा., 'भारतीय प्रबोधन', समाजप्रबोधन संस्था, पुणे, १९७३, पृ.६४.	
११. कराडे सदा, 'अर्वाचीन मराठी साहित्याची सांस्कृतिक पार्श्वभूमी', लोकवाङ्मय गृह, मुंबई, द्वितीयावृत्ती १९६०, पृ.१७.	
१२ जावडेकर शं. द., 'आधुनिक भारत', कॉन्टिनेन्टल प्रकाशन, पुणे, पुनर्मुद्रण २००६, पृ.४६.	

भाग द - अनुशंसित मूल्यांकन विधियां:			
अनुशंसित सतत मूल्यांकन विधियां:			
अधिकतम अंक: 100			
सतत व्यापक मूल्यांकन (CCE) अंक : 40 विश्वविद्यालयीन परीक्षा (UE) अंक: 60			
आंतरिक मूल्यांकन:	क्लास टेस्ट	20	कुल अंक :40
सतत व्यापक मूल्यांकन (CCE):	असाइनमेंट/ प्रस्तुतीकरण (प्रेजेंटेशन)	20	
आकलन :	अनुभाग (अ): वस्तुनिष्ठ प्रश्न		कुल अंक 60
विश्वविद्यालयीन परीक्षा:	अनुभाग (ब): लघु उत्तरीय प्रश्न		
समय- 03.00 घंटे	अनुभाग (स): दीर्घ उत्तरीय प्रश्न		
कोई टिप्पणी/सुझाव:			

डा. शानेश्वर तिखे

डा. मंगेश शेळडे

डा. बाबू तिखे